

«Vi skal ikke bare beskrive det norske samfunnet, vi skal også søke å avdekke selve virkemåten.»

Administrerende direktør Svein Longva i sin tale ved 125-årsjubileet

«Når jeg i det hele tatt har tenkt på statistikk og statistikere, har det, sant å si, vært ganske respektløse, u-elskverdige og sikkert lettvinde tanker jeg har tenkt.»

Odd Børretzen i sin epilog ved 125-årsjubileet

Organisasjon	2
SSBs 125-årsjubileum	2
SSBs organisasjon	2
Styret	4
Styrets beretning	4
Budsjett og regnskap	7
Høyere aktivitetsnivå og økte inntekter	7
Mål og resultat	11
Statistikk om statistikken	11
Personalet i SSB	15
Færre nyansatte slutter	15
Administrerende direktør	16
Rapport fra administrerende direktør	16
Statistikkproduksjonen	18
Avdeling for økonomisk statistikk	18
Konsumprisindeksen betyr mer for pengepolitikken	19
Endelig samlet sykefraværstatistikk for Norge	19
Ny statistikk over utenrikstransaksjoner	20
Bedre geografisk fordelt statistikk	21
Ny tallrevisjon av nasjonalregnskapet	21
Hva jobber du med?	21
Avdeling for personstatistikk	22
Verdenskonferanse om tid	23
Samler data fra allmennlegene	23
Nasjonal utdanningsbase	23
Året da vi alle skulle telles	24
Avdeling for næringsstatistikk	26
Mer IKT-statistikk	27
Nye tjenestestatistikker	28
Miljøtilpasning av landbruksstatistikken	29
Forskning og analyse	30
Et kaldere samfunn?	31
Fattigdom i ny tid	32
Hvordan har SSBs prognoser truffet?	33
Ny og bedre samboerstatistikk	34
Glødende skriveglede	35
Tverrgående aktiviteter	36
Lag egne tabeller!	37
Mer elektronisk datainnsamling	37
Hele landet med i KOSTRA	38
Detaljert og raskt om stor sektor	39
Sikkerheten i fokus	40
Ny strategiplan	40
SSB blant publikum	41
Systematisk kvalitetsarbeid	41
Hovedregel: Ikke tvangsmulkt for privatpersoner	42
Statistisk samarbeid i Norden	42
Økt interesse for internasjonal statistikk	42
EØS-samarbeidet har høy prioritet	42
SSB bidro til norsk bistand	43
Faktisk talt - Statistikkens historie i Norge	44
Styrte SSB-styret i åtte spennende år	47
Ny styreleder fra 2002	48

SSBs 125-årsjubileum

I 2001 var det 125 år siden Det Statistiske Centralbureau ble opprettet.

Jubileet ble markert gjennom hele året, med flere arrangementer og mye medieomtale. Høydepunktet av feiringen fant sted i Oslo konserthus og Oslo Plaza 8. juni.

Arrangementet i konsert- huset med bortimot 1 000 gjester og ansatte, og fest- middagen om kvelden med 800 av SSBs ansatte, ble en suksess og en minnerik dag for alle som deltok.

«Det er veldig hyggelig at ledelsen i SSB inviterer oss ansatte – oss vanlige ansatte – til fest og jubileum.»

Statsminister – og første- konsulent i SSB – Jens Stoltenberg i sin tale ved 125- årsjubileet juni 2001

Utgivelsen av *Faktisk talt – Statistikkens historie i Norge* var det andre store høydepunktet i jubileumsåret. Boka er skrevet av historikerne dr.philos Einar Lie og cand.philol. Hege Roll-Hansen og er den første i sitt slag som presenterer statistikkens historie i Norge og derved også Statistisk sentralbyrås historie. Boka har fått god pressedeckning, (se side 44).

Øvrige aktiviteter har blant annet vært utgivelsen av et spesialnummer av Samfunnsspeilet: *Tallenes fortellinger*, og en rekke artikler og intervjuer – blant annet med tidligere forskningsdirektør Odd Aukrust og tidligere direktør Petter Jakob Bjerve – i SSBmagasinet (ssb.no/magasinet/jubileum). SSB har også laget en Internettutstilling i samarbeid med Riksarkivet – «...*nå telte han deg også*» – knyttet til folke- og boligtellingsenes historie. Den finnes på ssb.no/fob/utstilling.

SSBs organisasjon

SSBs toppledelse består av administrerende direktør og direktørene for de fem avdelingene.

Organisasjonen består av tre statistikkavdelinger (økonomisk statistikk, personstatistikk og næringsstatistikk), en forskningsavdeling, en administrasjonsavdeling og fire frittstående seksjoner; Seksjon for IT, Seksjon for statistiske metoder og standarder, Seksjon for informasjon og publisering og Seksjon for internasjonal statistisk rådgivning. Disse seksjonene rapporterer direkte til administrerende direktør.

Med bakgrunn i forslag til Strategiplan 2002- vil organiseringen av SSB vurderes i løpet av første halvår 2002. Formålet med organisasjonsgjennomgangen er å vurdere om den nye strategiplanens visjoner, mål og tiltak stiller nye krav til måten arbeidet organiseres på, og å få løst aktuelle spørsmål på en måte som er tilpasset den nye strategiplanen.

SSB har siden 1975 vært fysisk delt mellom Oslo og Kongsvinger, som et resultat av Stortingets ønske om utflytting av statsinstitusjoner. SSB har 900 ansatte, med 510 i Oslo og 390 i Kongsvinger. Med unntak av Forskningsavdelingen og Avdeling for næringsstatistikk har alle avdelingene medarbeidere i begge byene. Felles data- og telefonnett, videomøter, byråbilen og NSB sørger for daglig kontakt mellom medarbeiderne.

Både geografi og historie gjør at vårt organisasjonskart i dag ikke er strengt logisk. På grunn av dette ligger organisasjonsstrukturen ikke helt ut til grunn for årsmeldingens virksomhetsbeskrivelse. SSBs forskningsvirksomhet foregår i flere avdelinger, ikke bare i Forskningsavdelingen, derfor beskriver vi forskningsaktivitetene samlet under Forskning og analyse. Det samme gjelder tverrgående aktiviteter. Disse foregår ikke bare i Administrasjonsavdelingen og i de fire frittstående seksjonene, men også i samarbeid mellom flere avdelinger. Dette medfører at det ikke alltid er naturlig å sortere aktiviteten under en bestemt avdeling.

Per 1.2.2002

Statistisk sentralbyrås styre
Steinar Stokke

Administrerende direktør
Svein Longva

Avdeling for økonomisk statistikk

Olav Ljones

Seksjoner
Nasjonalregnskap

Liv H. Simpson

Miljøstatistikk

Svein Homstvedt

Energi- og industristatistikk

Bjørn Bleskestad

Økonomiske indikatorer

Lasse Sandberg

Offentlige finanser og kredittmarkedsstatistikk

Anna Rømo

Arbeidsmarkedsstatistikk

Helge Næsheim

Utenrikshandel

Tom L. Andersen

Kontorer
Administrasjon

Stig Braathen

IT

Kristian Lønø

Avdeling for personstatistikk

Johan-Kristian Tønder

Seksjoner
Demografi og levekårsforskning

Kari Skrede

Befolknings- og utdanningsstatistikk

Elisabetta Vassenden

Helsestatistikk

Ann Lisbet Brathaug

Intervjuundersøkelser

Ole Sandvik

Levekårsstatistikk

Berit Otnes

Folke- og bolig telling

Paul Inge Severeide

Kontorer
Administrasjon
IT

Tom F. Hansen

Avdeling for næringsstatistikk

Nils Håvard Lund

Seksjoner
Bedriftsregister

Jan O. Furseth

Inntekts- og lønnsstatistikk

Per Ove Smogeli

Primærnæringsstatistikk

Ole O. Moss

Samferdsels- og reiselivsstatistikk

Peder Næs

Datafangst

Dagfinn Sve

Bygg- og tjenestestatistikk

Roger Jensen

Kontorer
Administrasjon

Heidi Karin Nylænder

IT

Matz Ivan Faldmo

Forskningsavdeling

Ådne Cappelen

Seksjoner
Offentlig økonomi og personmodeller

Nils Martin Stølen

Ressurs- og miljøøkonomi

Torstein Arne Bye

Makroøkonomi

Erling Holmøy

Mikroøkonometri

Jørgen Aasnes

Administrasjonsavdeling

Cecilie Wilberg

Seksjoner
Budsjett og regnskap

Gunhild Holta

Personaladministrasjon

Heidi Torstensen

Kontorer
Fellestjenester, Oslo

Geten Engelstad

Fellestjenester, Kongsvinger

Karin Wang

Tverrgående seksjoner
IT
Rune
Gløersen
Statistiske metoder og standarder
Jan
Bjørnstad
Informasjon og publisering
Anne
Skranefjell
Internasjonal statistisk rådgivning
Bjørn K.
Wold

Styrets beretning

2001 var et spennende år for 125-årsjubilanten SSB med mange og varierte arbeidsoppgaver, blant annet gjennomføring av den siste skjembaserte folke- og boligtellingen og utforming av ny strategiplan.

Offisiell statistikk skal gi allmennheten, næringslivet og myndighetene kunnskap om samfunnets struktur, utvikling og virkemåte. Slik kunnskap kan bidra til å styrke demokratiet og gi grunnlag for bærekraftig økonomisk, sosial og miljømessig utvikling. Offisiell statistikk kan bare fylle denne rollen om den utarbeides på et uavhengig grunnlag, har høy kvalitet og spres som et felles gode i samfunnet. De senere årene har informasjonsmengden i samfunnet økt, og det blir stadig vanskeligere å skille informasjon som gir kunnskap og innsikt fra feilinformasjon og uvesentlig støy. Styret vil understreke den rollen som offisiell statistikk kan og bør spille i denne sammenhengen ved å gi bidrag til faktisk kunnskap.

Ifølge statistikkloven har SSB beslutningsrett når det gjelder hva som er offisiell statistikk. Denne beslutningsretten inkluderer også statistikk som produseres av andre norske etater. SSB har dermed et ansvar for å samordne all offisiell statistikk. I høringsutgaven av Strategiplan 2002 - signaliseres det at SSB vil ta et større samordnende ansvar, og

invitere til et mer forpliktende samarbeid om produksjon og formidling av all offisiell statistikk. Forbedret koordinering av all offisiell statistikk innebærer ikke at SSB skal produsere all statistikk selv, men sørge for at internasjonale og nasjonale kvalitetskrav og standarder følges.

Styret har drøftet den nye strategiplanen for SSB flere ganger i 2001, og sluttet seg i desember til den utgaven av planen som nå er på høring. Kanskje like viktig som selve strategiplanen, er den interne prosessen som foregår i sammenheng med utvikling og utforming av den. Dette ser ut til å ha vært svært vellykket i SSB. I tillegg til det offisielle høringsutkastet, er det utarbeidet en rekke enkeltstrategier for mer avgrensede områder. I utkastet til strategiplan er en rekke sentrale problemstillinger omtalt, f.eks. hvordan SSB skal tilpasse seg en situasjon med mindre sentral planlegging og mer etterkontroll og evaluering, og dermed økt behov for markedsinformasjon, statistikk til «benchmarking» og analyser basert på slike detaljerte data.

Styret i Statistisk sentralbyrå. Foran fra venstre tidligere redaktør Thor Bjarne Bore, forskningsleder og nestleder i styret Hege Torp, professor Rune Sørensen og politiker Ingrid I. Willoch. Bak fra venstre: administrerende direktør Svein Longva, førstekonsulent Dag Roll-Hansen (ansattes representant), styreleder Steinar Stokke og ekspedisjonssjef Eva Hildrum.

Varamedlemmer i styret er rådgiver Ellen Fjeldstad, direktør Bjørn Henriksen, forsker Torunn Bragstad, seksjonssjef Berit Kvæven og førstekonsulent Solveig Nygårdseter.

Et hovedmål i 2001 var å holde produksjonsvolum på minst samme nivå som året før. Dette målet ble nådd. Det var 817 statistikkfrigivninger i 2001 sammenlignet med 761 året før. I tillegg økte antall oppslag på SSBs web betydelig. Bare antall publikasjonsutgivelser avtok noe, og det i henhold til planene om å gå fra publisering på papir til web. Punktligheten var god. 87 prosent av statistikkene kom på forhåndsannonsert tidspunkt. Svarprosentene regnes som høye, selv på de frivillige undersøkelsene, og aktualiteten er tilfredsstillende. Det er likevel et mål å bli bedre både når det gjelder aktualitet, svarprosenter og andre aspekter som påvirker kvaliteten. Forskningsvirksomheten har gjennomført arbeidsprogrammet som planlagt. Gjennom vitenskapelig publisering viser forskningen sin faglige kvalitet. Men forskningen skal også gi kunnskap og innsikt som grunnlag for samfunnsdebatt og politikktutforming. Forskningsvirksomheten i SSB har i 2001 blant annet bidratt til utformingen av ny handlingsregel for bruk av oljepenger og gitt innspill i den offentlige debatten om fattigdom i Norge.

Regnskapet for 2001 for statsoppdraget viser et negativt driftsresultat for statsoppdraget på 0,1 millioner kroner. Det er betydelig bedre enn forutsatt. På grunn av ekstraordinære utgifter knyttet til jubileumsmarkering og satsing på systematisk kvalitetsarbeid, ble budsjettet for 2001 satt opp med et negativt

driftsresultat på 5,5 millioner kroner. Driftsresultatet for brukerfinansierte oppgaver ble 1,4 millioner kroner, noe svakere enn budsjettet. Styret er fornøyd med administrasjonens styring og kontroll over budsjettene.

Folke- og bolig tellingen 2001 og bolig-adresseprosjektet var noe av det aller viktigste som skjedde i SSB i 2001. Den 3. november 2001 var tellingsdagen for den siste skjemabaserte folke- og bolig tellingen i Norge. En viktig milepæl ble nådd. Det er utbyggingen av offentlige registre som har gjort dette mulig. Utviklingen startet med at Folkeregisteret ble etablert i 1964, og fortsatte med opprettelsen av stadig flere offentlige registre med opplysninger om for eksempel sysselsetting, utdanning og inntekt. Dermed ble det mulig å utarbeide statistikk for personer uten å hente inn informasjon i tradisjonelle tellinger. Men hittil har det manglet et tilsvarende system for boliger. Det var for å gjøre SSB i stand til å utarbeide nødvendig statistikk over boliger og husholdninger at folke- og bolig tellingen i 2001 fokuserte på bolig og boforhold. Det langsiktige målet var å legge grunnlaget for å bygge opp et permanent system slik at det i framtiden kan produseres tellingsdata når brukerne måtte ønske. Styret er svært tilfreds med at Norge dermed kommer på linje med Danmark og Finland, som hittil har vært de eneste andre landene med et tilsvarende system.

Styrets ansvar og oppgaver

Ansvar og oppgaver som er lagt til styret i Statistisk sentralbyrå er omtalt i statistikkloven (lov av 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå). Der står det at styret skal behandle og fastsette langtidsprogram, budsjettforslag og årlig arbeidsprogram etter forslag fra administrerende direktør, og legge disse sakene, sammen med årsmelding for Statistisk sentralbyrå, fram for Finansdepartementet. Styret skal ellers føre alminnelig tilsyn med utviklingen i offisiell statistikk og med virksomheten i Statistisk sentralbyrå.

Internasjonale forbindelser og samarbeid over landegrensene betyr stadig mer på de fleste områder i samfunnet. Også det statistiske samarbeidet har økt i omfang og betydning.

Det er blitt enda viktigere enn før med statistikk som er internasjonalt sammenlignbar med felles standarder, definisjoner og tekniske løsninger. Ikke minst er det en viktig oppgave å formidle internasjonal statistikk til norske brukere. Informasjon som setter norsk statistikk inn i en internasjonal sammenheng er svært nyttig for mange brukere. Internasjonalt statistisk samarbeid er krevende på flere måter, og SSB har hatt for få ressurser til å holde tritt med alle beslutninger og initiativ som er kommet. Det vil være behov for å styrke dette arbeidet i framtiden.

Styret reagerte sterkt på at israelske styrker i desember 2001 gjennomførte en seks timer lang okkupasjon av bygningene til Palestinian Central Bureau of Statistics i Al Bireh utenfor Ramallah, og konfiskerte utstyr, datamateriell og dokumentasjon av statistiske undersøkelser. SSB, som har hatt nært samarbeid med det palestinske statistikkontoret

gjennom flere år, og med finansiering fra Norad bidratt til etableringen av statistikkkontoret, sendte en offisiell protest til den norske regjering der det blant annet ble påpekt at en slik handling kan representere et alvorlig brudd på prinsippene for personvern. Konfiskering av datamateriale er blant annet i strid med de fundamentale prinsippene for statistikkproduksjon som er vedtatt av FN. SSB oppfordret statsminister Kjell Magne Bondevik til å ta angrepet opp med israelske myndigheter. I brev til SSB har Utenriksdepartementet bekreftet at statsministeren har tatt saken opp med statsminister Ariel Sharon, og UD har tatt spørsmålet opp med den israelske ambassaden i Oslo. Styret er tilfreds med at norske myndigheter har reagert på overgrepet.

Styret er fornøyd med det store arbeidet som SSB har lagt ned de siste par årene for å bedre de tekniske sidene ved institusjonens budsjett- og regnskapsføring. Arbeidet har resultert i bedre rutiner og mer gjennomført dokumentasjon. Det er også utarbeidet nye instruksjoner og noen rutiner er lagt om for å få et mer gjennomført system. Fra 1. oktober 2001 ble SSB med i statens konsern-konto-ordning.

Styret er opptatt av at Statistisk sentralbyrå skal være nyttig for det norske samfunnet. Byråets statistikk- og analysevirksomhet skal gi en felles plattform som fremmer samsfunnsplanlegging og offentlig debatt. For å oppnå brukernes tillit må SSB framstå som faglig uavhengig, med høy integritet og med stor faglig tyngde. Uten den kompetansen, innsatsviljen og entusiasmen SSBs medarbeidere står for i det daglige arbeidet ville ikke dette kunne oppnås. Styret vil derfor rette en stor takk til alle medarbeiderne for innsatsen i 2001.

Administrerende direktør Steinar Stokke, styreleder

Forskningsleder Hege Torp, nestleder

Politiker Ingrid I. Willoch

Professor Rune Sørensen

Tidligere redaktør Thor Bjarne Bore

Førstekonsulent Dag Roll-Hansen

Ekspedisjonssjef Eva Hildrum

Høyere aktivitetsnivå og økte inntekter

Aktivitetsnivået og inntektene i 2001 var noe høyere enn året før. SSB hadde et negativt driftsresultat på 8,7 millioner kroner. Det er om lag 6,7 millioner kroner lavere enn budsjettet.

Inntektene i 2001, inklusive refusjoner, var på i alt 490 millioner kroner. Virksomheten ble gjennomført innenfor budsjetttrammene og stort sett i henhold til de målene som var satt for virksomheten i 2001. De brukerfinansierte oppdragene økte med 13,9 prosent fra 2000 til 2001. Statsoppdraget ble redusert med 1,6 prosent mens folke- og boligtellingen økte med 24,3 prosent. Totalt var det en økning på 13 årsverk. Markedsoppdraget hadde 22 årsverk mer enn året før, mens det var 10 færre årsverk i statsoppdraget. Folke- og boligtellingen økte med 1 årsverk.

Bedre driftsresultat enn budsjettet

Driftsresultatet for 2001 på statsoppdraget, eksklusiv folke- og boligtellingen ble på minus 0,1 millioner kroner, mens det var budsjettet med et driftsunderskudd på om lag 5,5 millioner kroner. Driftsresultatet på markedsoppdraget ble 1,4 millioner kroner, 2,1 millioner kroner svakere enn budsjett. Avvikene utgjør henholdsvis 1,7 prosent og -1,9 prosent av samlede inntekter.

Rammekutt på statsoppdraget

Når en ser bort fra pris- og lønnsvekst og øremerkede bevilgninger, var det et rammekutt i budsjettet for 2001 i forhold til 2000 på 5,0 millioner kroner.

Økte inntekter for de brukerfinansierte oppgavene

Inntektene fra de brukerfinansierte oppgavene var på 112,9 millioner, 0,9 millioner kroner lavere enn opprinnelig budsjettet. Inntektene var likevel 13,8 millioner kroner

høyere enn i 2000. Departementer og andre stats-etater er de viktigste brukergruppene og står for 8,9 millioner kroner av økningen fra 2000. De bidrar med om lag 63 prosent av de brukerfinansierte inntektene. Andelen som ble finansiert av Norges forskningsråd var 10 prosent i 2001, noe høyere enn året før.

Lavere salgsinntekter, mer tvangsmulkt

Inntekter ved salg av publikasjoner inngår ikke i Statistisk sentralbyrås regnskap. Det gjør heller ikke inntekter fra ilagt tvangsmulkt. Salgsinntektene utgjorde i alt 3,1 millioner kroner for 2001, noe som er en viss nedgang fra 2000. Inntektene for tvangsmulkt tilsvarte 5,8 millioner kroner i 2001. Det er en økning på om lag 0,7 millioner kroner fra 2000.

Investeringsnivået har avtatt

I 2001 ble det foretatt større nyanskaffelser for om lag 2,8 millioner kroner. Dette er 4,8 millioner kroner lavere enn budsjettet og 2,4

millioner kroner lavere enn i 2000.

Årsakene til at utgiftene ble lavere enn budsjettet, er blant annet forsinkelser i sikkerhetsprosjektet, utsettelse av planlagte utvidelser av serverkapasiteten og at tidspunktet for innføring av elektronisk journal er blitt utsatt.

«Som læreinstitusjon tror jeg at Livets Skole er sterkt overdrevet. Man får, om man vil eller ikke, masse erfaringer, men man lærer jo ingenting av dem.»

Odd Børretzen i sin epilog ved 125-årsjubileet

«Jeg er kommet til at den uavhengige statistikkens verdi, blant annet, må bestå i nettopp det: En bedre hukommelse.»

Odd Børretzen i sin epilog ved 125-årsjubileet

Regnskapsprinsipp

Statistisk sentralbyrå fører regnskapene sine etter kontantprinsippet, slik statens økonomireglement forutsetter. Dette betyr at regnskapet viser de utgifter og inntekter som er betalt i regnskapsåret. For brukerfinansierte oppdrag vil derfor bare de inntekter der betaling er mottatt inngå i regnskapet. Utestående fordringer framkommer ikke.

Årsregnskapet 2001. Samlet oversikt (Sum statsoppdraget, folke- og bolig-tellingen og brukerfinansierte oppdrag) (1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Regnskap 2001	Budsjett 2002
Inntekter¹				
Statsbevilgning ²	358 718	360 900	364 330	343 450
Oppdragsinntekter ³	99 089	113 841	112 880	115 793
Lønnskompensasjon ²			2 260	
Refusjoner ⁴	9 137		10 636	
Sum inntekter	466 944	474 741	490 106	459 243
Utgifter⁵	428 277	476 749	498 850	487 562
Driftsresultat ⁶	38 667	-2 008	-8 744	-28 319
Overføringer fra året før ⁷	11 283	49 950	49 950	41 206
Overføringer til neste år ⁸	49 950	47 942	41 206	12 887
Utgifter i alt	428 277	476 749	498 850	487 562
Lønnsutgifter ⁹	279 285	287 778	297 256	298 311
Driftsutgifter ¹⁰	148 992	188 971	201 594	189 251

Noter til tabellene

¹ Inntektene i 2001 var totalt 23,2 millioner kroner høyere enn i 2000. Dette skyldes 12,9 millioner kroner økning til folke- og bolig tellingen, 13,8 millioner kroner økning i brukerfinansierte oppdrag, økning i refusjoner med 1,5 millioner og reduksjon i statsbevilgningen med 5,0 millioner. Samlede inntekter var 15,3 millioner kroner høyere enn budsjettet.

² Statsbevilgningen, eksklusiv folke- og bolig tellingen hadde en nominell nedgang på 5,0 millioner kroner fra 2000 til 2001. I løpet av året 2001 ble bevilgningen redusert med 0,8 millioner kroner. Av dette var 0,3 millioner kroner rammekutt på grunn av effektivisering av statlige innkjøp og 0,5 millioner kroner inndragning som følge av omlegging til direkte refusjon av sykepengene. Som tillegg kom en kompensasjon for virkningen av lønnsoppgjøret i 2000 på 2,3 millioner kroner og mva-kompensasjon i forbindelse med momsreformen på 1,6 millioner kroner.

³ Inntektene fra brukerfinansierte oppdrag var 1 million kroner lavere enn budsjettet og 13,8 millioner kroner høyere enn i 2000. Økningen indikerer en generell vekst i omfanget av brukerfinansierte oppgaver, noe også budsjettet for 2001 viser.

⁴ Størrelsen på refusjoner av syke- og fødselspenge økte med 16 prosent fra 2000 til 2001. Refusjon av sykepenge var uendret fra 2000 mens refusjon av fødselspenge økte.

⁵ Samlet var utgiftene i 2001 498,8 millioner kroner. Dette er 22,1 millioner høyere enn budsjettet og 70,6 millioner kroner høyere enn i 2000. I forhold til budsjett var utgiftene for statsoppdraget 8,2 millioner kroner høyere, folke- og bolig tellingen 12,7 millioner kroner høyere og markedsoppdraget 1,2 millioner kroner høyere. I forhold til fjoråret var utgiftene til statsoppdraget 2,0 millioner kroner lavere, folke- og bolig tellingen 61,1 millioner kroner høyere og markedsoppdraget 11,5 millioner kroner høyere.

⁶ Driftsresultat samlet ble om lag 6,7 millioner kroner lavere enn budsjettet og 47,4 millioner kroner lavere enn i 2000. Regnskapet viser at driftsresultatet for folke- og bolig tellingen og brukerfinansierte oppdrag var henholdsvis 10,0 millioner kroner og 2,1 millioner kroner svakere enn budsjettet. Statsoppdraget, eksklusiv folke- og bolig tellingen viser et negativt driftsresultat på 0,1 millioner kroner, mot budsjettet -5,5 millioner kroner, det vil si 5,4 millioner kroner bedre enn forventet. Kostnadene for Idun-prosjektet for 2001 var 3,9 millioner kroner mot budsjettet 4,0 millioner kroner.

⁷ *Overføringer fra året før.* Finansdepartementet meddelte i brev datert 29.03.2001 at SSB fikk overført ubrukte bevilgninger fra 2000 til 2001 på 7,3 millioner kroner på statsoppdraget, 3,8 millioner kroner på brukerfinansierte oppdrag, 38,8 millioner kroner på folke- og bolig tellingen og 3,6 millioner kroner på større utstyrsanskaffelser.

⁸ *Overføringer til neste år.* Driftsresultatet pluss overføringer fra 2000 gir en samlet overføring til 2002 på 49,6 millioner kroner. Av dette gjelder 7,2 millioner statsoppdraget, 5,1 millioner brukerfinansierte oppdrag, 28,9 millioner folke- og bolig tellingen og 8,4 millioner større utstyrsanskaffelser. På statsoppdraget og markedsoppdraget er det anledning til å overføre 5 prosent av bevilget beløp. Beløpet til overføring ligger innenfor denne grensen.

Statsoppdraget unntatt folke- og bolig tellingen (1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Regnskap 2001	Budsjett 2002
Inntekter ²				
Statsbevilgning ²	305 718	297 700	298 430	311 450
Lønnskompensasjon ²			2 260	
Refusjoner ⁴	9 137		10 636	
Sum inntekter	314 855	297 700	311 326	311 450
Utgifter	313 448	303 245	311 451	312 153
Driftsresultat	1 407	-5 545	-125	-703
Overføringer fra året før ⁷	5 926	7 330	7 330	7 205
Overføringer til neste år ⁸	7 219	1 785	7 205	6 502
Utgifter i alt	313 448	303 245	311 451	312 153
Lønnsutgifter	212 634	207 177	216 133	210 529
Driftsutgifter	100 814	96 068	95 318	101 624

Folke- og bolig tellingen (1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Regnskap 2001	Budsjett 2002
Inntekter	53 000	63 200	65 900	32 000
Utgifter	14 769	63 200	75 882	60 854
Driftsresultat	38 231	-	-9 982	-28 854
Overføringer fra året før ⁷	605	38 836	38 836	28 854
Overføringer til neste år ⁸	38 836	38 836	28 854	-
Utgifter i alt	14 769	63 200	75 882	60 853
Lønnsutgifter ⁹	5 704	6 592	9 249	8 456
Driftsutgifter ¹⁰	9 065	56 608	66 633	52 397

Brukerfinansierte oppgaver (markedsoppdraget) (1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Regnskap 2001	Budsjett 2002
Oppdragsinntekter ³	99 089	113 841	112 880	115 793
Bevilgning	80 000	106 000	106 000	106 000
Merinntekt	19 089	7 841	6 880	9 793
Utgifter	100 060	110 304	111 517	114 556
Driftsresultat	-971	3 537	1 363	1 237
Overføringer fra året før ⁷	4 755	3 784	3 784	5 147
Overføringer til neste år ⁸	3 784	7 321	5 147	6 384
Utgifter i alt	100 060	110 304	111 517	114 556
Lønnsutgifter ⁹	60 947	74 009	71 874	79 326
Driftsutgifter ¹⁰	39 113	36 295	39 643	35 230

⁹ Lønnsutgiftene var om lag 9,5 millioner kroner høyere enn budsjettet og 18,0 millioner kroner høyere enn i 2000. Lønnsutgiftene på statsoppdraget økte med om lag 9,0 millioner kroner i forhold til budsjettet. Økningen for folke- og bolig tellingen var 2,6 millioner kroner, mens lønnsutgiftene på markedsoppdraget ble redusert med om lag 2,1 millioner kroner i forhold til budsjett. Økningen skyldes delvis nominell lønnsvekst og delvis økte lønnsutgifter ut over det som var budsjettet mot tilsvarende refusjonsinntekter. I forhold til 2000 var endringen for statsoppdraget 3,4 millioner kroner, for folke- og bolig tellingen 3,6 millioner kroner og for markedsoppdraget 11,0 millioner kroner.

¹⁰ Driftsutgiftene i 2001 ble 12,6 millioner kroner høyere enn budsjettet og 52,6 millioner kroner høyere enn for 2000. Sammenlignet med budsjettet er nedgangen på statsoppdraget 0,8 millioner kroner, økningen på folke- og bolig tellingen 10,0 millioner kroner og økningen på de brukerfinansierte oppgavene 3,3 millioner. I forhold til 2000 er nedgangen for statsoppdraget 5,5 millioner kroner, økningen for folke- og bolig tellingen 57,6 millioner kroner og økningen for markedsoppdraget 0,5 millioner kroner.

Nyinnkjøp (1 000 kr)

	Regnskap 2000	Budsjett 2001	Regnskap 2001	Budsjett 2002
Investeringer				
Inntekter	7 500	7 600	7 570	7 650
Utgifter	5 226	7 600	2 799	7 650
Driftsresultat	2 274	-	4 771	-
Overføringer fra året før	1 344	3 618	3 618	8 389
Overføringer til neste år	3 618	3 618	8 389	8 389

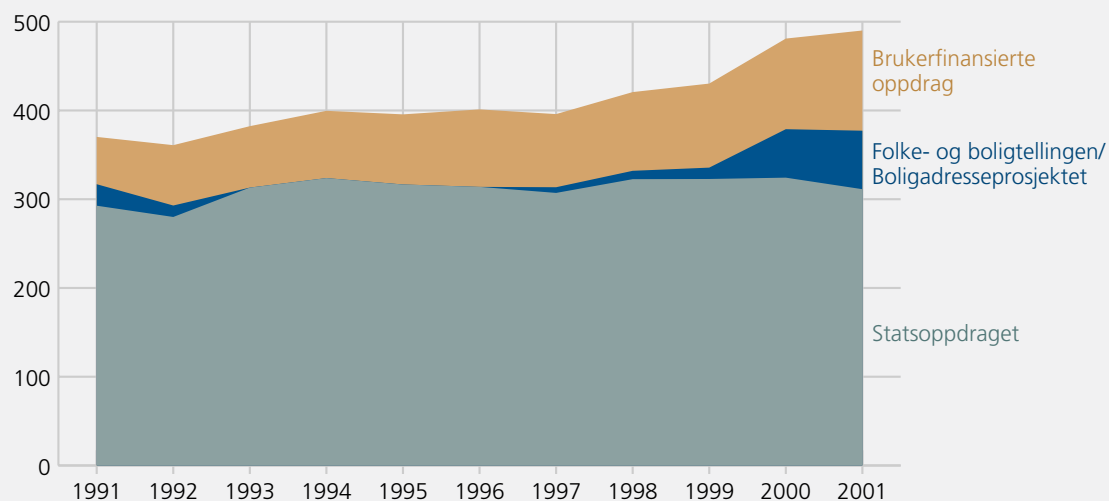
Brukerfinansierte oppdrag, etter kundegrupper. 2000 og 2001

	2000		2001	
	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent
I alt	99,0	100,0	112,9	100,0
Departementer	44,1	44,5	48,9	43,3
Andre statlige etater	18,9	19,1	22,9	20,3
Private kunder	10,1	10,2	11,9	10,5
Kommunale kunder	1,0	1,0	1,0	0,9
Utenlandske kunder	12,1	12,2	4,4	3,9
Forskningsinstitutter og universiteter	4,4	4,4	12,9	11,4
Norges forskningsråd	8,4	8,5	10,9	9,7

Budsjetterte årsverk. 1991- 2001

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Årsverk i alt	785	769	785	798	798	813	823	821	838	839	852
Statsoppdraget	690	659	645	619	612	619	624	652	664	659	650
- herav midlertidige	114	74	43	35	24	32	38	42	55	43	59
Markedsoppdrag	95	110	140	179	186	194	199	169	174	180	202

Historisk regnskap. Inntekter 1991-2001, i faste 2001-priser. Millioner kroner

Figuren viser at den inflasjonsjusterte inntekten for statsoppdraget har vært tilnærmet konstant i den siste tiårsperioden. Brukerfinansierte oppdrag har hatt en jevn vekst. Folke- og bolig tellingen har de siste to årene medført en markert økning i den samlede aktiviteten for SSB.

Statistikk om statistikken

I 2001 økte antallet frigitte statistikker til 817. Antallet oppslag på SSBs websider økte også i fjor, mens antallet papirpublikasjoner fortsatte å synke.

SSB nådde de fleste målene som var omtalt i virksomhetsplanen for 2001.

Hovedmålet var et produksjonsvolum på minst samme nivå som tidligere. Dette målet ble nådd med 817 statistikkfrigivninger i 2001 sammenliknet med 761 året før. I tillegg økte antall oppslag på SSBs web betydelig. Bare antall publikasjonsutgivelser avtok noe, som er i henhold til planene om å gå fra publisering på papir til web.

Statistisk sentralbyrå trappet opp arbeidet med kvalitet i 2001 gjennom etablering av et eget prosjekt om systematisk kvalitetsarbeid. Satsingen på dette arbeidet vil fortsette de neste årene. Kvaliteten på produktene kan beskrives på flere måter, og det er knyttet mål til noen av disse indikatorene.

Punktlighet og aktualitet, svarprosent og oppgavebyrde er resultater som det er knyttet klare mål til.

- For punktlighet er målet at flest mulig av statistikkene skal frigis på det tidspunktet som er forhåndsmeldt i statistikkalenderen. Resultatet i 2001 var litt bedre enn året før.
- Målet om aktualitetsforbedringer er særlig knyttet til årsstatistikkene. For måneds- og kvartalsstatistikken vurderes aktualiteten som god. I sum nådde ikke aktualiteten for årsstatistikken målet som var satt på forhånd. Men situasjonen varierer fra statistikkområde til statistikkområde, og resultatet var bedre enn i 2000.

- Svarprosentene på SSBs spørreundersøkelser er gjennomgående god. Dette var også situasjonen i 2001, selv for de frivillige undersøkelsene.
- Oppgavebyrden knyttet til SSBs undersøkelser utgjør en forholdsvis beskjeden del av den totale oppgavebyrden for næringslivet, men oppgavebelastningen er svært skjevt fordelt. SSB har ennå ikke lyktes i å få til et gjennomført system for samordning av utvalg som kan gi mulighet for å fordele belastningen mer jevnt.

Frigivninger

SSB har om lag 275 ulike statistikker. Siden mange av disse blir frigitt flere ganger i året (ukentlig, månedlig eller kvartalsvis), er antallet frigivninger langt høyere. I 2001 økte antallet frigivninger til 817 sammenliknet med 761 året før; en økning på om lag 7 prosent. Dette skyldtes i hovedsak 18 nye statistikker i 2001.

I løpet av 2001 ble målsettingen om at alle frigivninger også skal foreligge på engelsk, oppnådd.

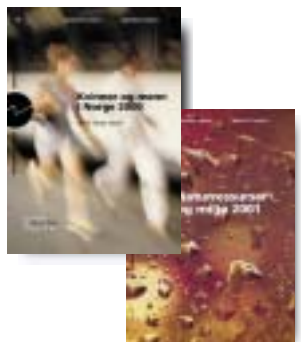
	1997	1998	1999	2000	2001
Antall frigivninger	642	754	740	761	817

Publikasjoner

Antallet trykte publikasjoner fortsatte å synke noe, og fordelingen mellom ulike publikasjonstyper endrer seg også noe fra år til år. Når for eksempel antallet utgivelser i serien Norges offisielle statistikk har økt markert,

Helt nye statistikker i 2001

- Arbeidskraftundersøkelsen – ansatte på kurs (årlig)
- Arbeidskraftundersøkelsen – arbeidstidsordninger (årlig)
- Arealbruk – tilgang til leke- og rekreasjonsarealer i nærmiljøet
- Arealbruk – avgrensning av sentrumssoner
- Avfall fra tjenesteytende næringer – varehandelen
- Avfallsregnskap for betong (hvert annet år)
- Folkehøgskoler (årlig)
- Forsikringsmeglere (årlig)
- Innenriks sjøfart (årlig)
- Lufttransport (årlig)
- Post og telekommunikasjoner (årlig)
- Prisindeks for arkitekttjenester (kvartalsvis)
- Radio og fjernsyn (årlig)
- Regnskapsstatistikk – kommunalt eide attføringsforetak (årlig)
- Regnskapsstatistikk – næringsoppgaver for ikke-finansielle aksjeselskaper (årlig)
- Sykefravær (kvartalsvis og årlig)
- Utenriksregnskap – landfordelt (årlig)
- Vareprisindeks for industrinæringene (månedlig)

har dette sammenheng med at all statistikk nå etter hvert skal dokumenteres med utgivelser i denne serien. Økningen i antallet mer analytiske publikasjoner er uttrykk for en bevisst satsing på denne typen publikasjoner, mens nedgang i antallet tidsskrifter/periodika blant annet skyldes at serien Aktuelle befolkningstall ble nedlagt og at det kom færre utgivelse i enkelte andre av disse seriene.

Publikasjoner	1997	1998	1999	2000	2001
I alt	268	286	316	275	274
NOS	76	61	64	48	66
Analysepublikasjoner	77	84	97	95	107
Tidsskrift/periodika	115	141	155	132	101
– Økonomiske analyser	9	9	9	9	6
– Samfunnsspeilet	4	6	6	6	6

Ekstern publisering

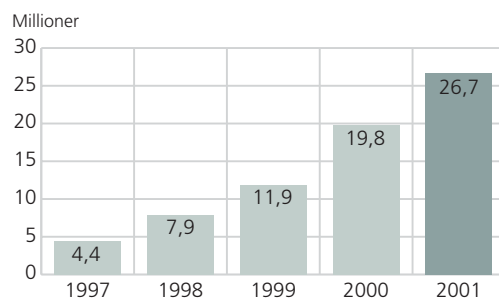
Ekstern, og kanskje særlig internasjonal, publisering er viktig for forskningsvirksomheten. Omfanget av denne publiseringen var omtrent som året før, med ett unntak: Det ble publisert noe færre artikler i internasjonale tidsskrifter.

Ekstern publisering	1997	1998	1999	2000	2001
Tidsskriftartikler	20	39	24	41	35
– internasjonale	13	17	15	28	22
– norske	7	22	9	13	13
Bøker og bokartikler	7	4	13	18	17
– internasjonale	-	2	12	13	12
– norske	7	2	1	5	5

Oppslag på www.ssb.no

Antallet oppslag på SSBs web øker fortsatt og var i fjor 26,7 millioner (ca. 75 000 oppslag per dag), en økning på om lag 35 prosent fra året før. Det ble overført til sammen 256 gigabyte med informasjon fra SSBs internettserver i løpet av året, noe som tilsvarer nesten 500 fulle disketter per dag.

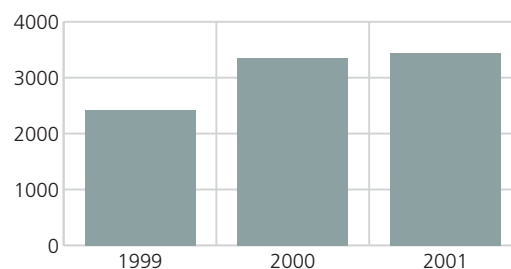
Antall web-oppslag

SSB i media

Interessen for og bruken av SSBs statistikk og analyser blir blant annet målt ved antall klipp i et utvalg av de største avisene, samt radio og TV. Antallet klipp økte i fjor bare svakt; fra 3 355 i 2000 til 3 444 i 2001. En del av økningen skyldes folke- og boligtellingen (les mer på side 24).

Antall medieklipp; utvalgte medier 1999-2001

Målbruk – nynorskprosent

30 prosent av alle SSBs frigivninger er nå på nynorsk. Mållovens krav om minimum 25 prosent på hver målform ble i 2001 også oppfylt når det gjaldt stillingsannonser og brosjyrer som SSB produserte. Når det gjelder skjema for oppgaveinnhenting, skal alle skjema være i begge målformer. Slik er det nå med unntak av noen skjemaer som fremdeles er i prosjekt-/pilotfasen, men som vil finnes i begge målformer når statistikken er i ordinær drift.

På ett punkt oppfyller ikke SSB målloven. Det er for publikasjonene. Totalt var bare 10 prosent av dem på nynorsk i 2001. Fordelt etter om publikasjonene var forfattersignerte eller mer anonyme SSB-publikasjoner, var fordelingen henholdsvis 3 og 17 prosent nynorsk.

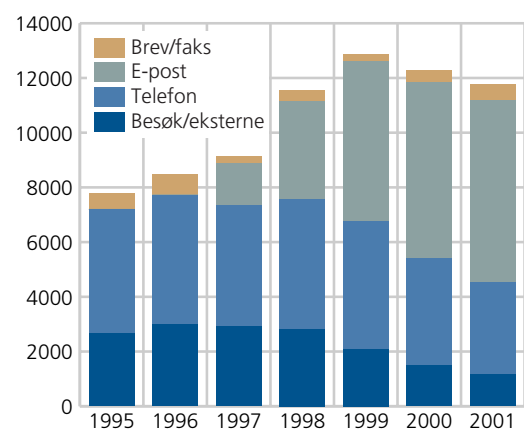
Høringer

Statistisk sentralbyrå er ofte høringsinstans for offentlige utredninger og ved utarbeiding av nye lover og forskrifter. I 2001 ble det tatt stilling til 91 slike forslag og utarbeidet 55 høringsuttalelser (omtrent som året før). Høringsuttalelsene er tilgjengelig på ssb.no.

Bruk av biblioteket

Etter en markert økning på slutten av 1990-tallet, synes nå antallet henvendelser å være svakt synkende. Dette skyldes hovedsakelig færre eksterne besøkende. Også antallet telefoniske henvendelser er synkende, mens henvendelser per e-post og brev/faks fortsatt øker. Nedgangen i besøk og telefonhenvendelser må sannsynligvis ses i sammenheng med den økte bruken av SSBs internett-tilbud, selv om noe av nedgangen i antall besøkende kan skyldes ufullstendig registrering.

Antall henvendelser til SSBs bibliotek

Punktligghet og aktualitet

I statistikkalenderen blir det annonsert når den enkelte statistikk skal frigis, og det blir lagt stor vekt på at dette tidspunktet stemmer med faktisk frigivningstidspunkt; statistikken skal verken komme for tidlig eller for sent. I 2001 kom 87 prosent av statistikkene på annonsert tidspunkt og de fleste avvikene var forsinkelser. Dette er litt bedre enn året før, men her er det fortsatt rom for forbedringer.

Punktligghet. Avvik i forhold til annonsert tidspunkt. Prosent					
	1997	1998	1999	2000	2001
Avvik i alt	14	10	13	15	13
For tidlig	6	2	4	2	3
For sent	8	8	9	13	10

Statistikkens aktualitet måles i antall uker fra referanseperiodens utløp til statistikken blir frigitt. Dette er den vanlige måten å måle aktualitet på også internasjonalt. Det kan synes som om aktualiteten er stabil for månedsstatistikken, mens produksjonstiden for årsstatistikken er blitt kortere.

Aktualitet. Varighet fra referanseperiodens utløp til publisering. Uker

	1999	2000	2001	
			Mål	Resultat
Månedsstatistikk	3,8	4,1	3,8	3,9
Kvartalsstatistikk	8,9	8,4	8,9	9,1
Årsstatistikk	48,5	47,5	43,4	45,1

Tallene for 1999 og 2000 er revidert.

Oppgavebelastning

Opplysningene om oppgavebelastning er basert på anslag over gjennomsnittlig tidsbruk per skjema for den enkelte oppgavegiver. Når oppgavebyrden knyttet til folke- og boligellingen 2001 holdes utenfor, ser det ut til å være helt ubetydelig endring i total oppgavebelastning fra 2000 til 2001. For den delen av oppgavebyrden som angår næringslivet, ble det registrert en liten nedgang i fjor. Oppgavebyrden knyttet til folke- og boligellingen er separat beregnet til mer enn dobbelt så omfattende som resten av oppgavebelastningen i 2001, og tilsvarer om lag 368 årsverk.

Oppgavebelastning. Årsverk

	1997	1998	1999 ¹	2000	2001 ²
I alt	200	196	189	164	165
Næringslivet	110	113	120	97	90

¹ Oppgavebelastning knyttet til landbruksstillingen er regnet med i tallene for 1999, og utgjorde i alt ca. 37 årsverk.

² Oppgavebelastningen knyttet til folke- og boligellingen 2001 er ikke regnet med i tallene for 2001 og utgjør alene ca. 368 årsverk.

«Kent er en karikatur på en statistiker, han som vet alt, men som forstår svært lite – og ganske særlig forstår han ikke at det kan finnes noe viktig i livet som ikke kan uttrykkes i tabeller.»

Historiker Einar Lie i sin tale ved 125-årsjubileet

Fortsatt stor tillit til SSB

64 prosent av befolkningen har stor tiltro til Statistisk sentralbyrå, viser MMIs undersøkelse om tiltro til ulike norske institusjoner. Undersøkelsen ble gjennomført i november 2001. SSB har en syvendeplass på tillitstoppen, en liten tilbakegang fra fjorårets femteplass, og ligger bak politiet, forbrukerombudet, NRK, Kongehuset, bankene og forsvaret. Også denne gang sier en relativt høy andel av de spurte – 17 prosent – at de ikke har noen oppfatning av SSB («vet ikke/ubesvart»). Utelater vi denne gruppen og rangerer på grunnlag av dem som faktisk har en oppfatning, kommer SSB – som i fjor – på en tredjeplass, etter forbrukerombudet og politiet. Som i tidligere undersøkelser er det særlig personer med høy utdanning og høy inntekt som har stor tillit til SSB.

Svarprosent

Andelen oppgavegivere som svarer på spørreskjemaundersøkelser, bestemmer i stor grad kvaliteten av statistikkene som bygger på undersøkelsene. Gjennomgående er svarprosentene på SSBs undersøkelser høye, særlig for undersøkelser med oppgaveplikt. (I tabellen nedenfor er lønnsstatistikkene skilt ut som egen gruppe for å unngå for stor påvirkning på den samlede prosenten.) Det er verdt å merke seg at det ikke registreres nedgang for frivillige undersøkelser. Også de med oppgaveplikt ligger på et høyt og forholdsvis stabilt nivå. Selv om svarprosentene i all hovedsak er tilfredsstillende, er inntrykket at det stadig blir mer arbeidskrevende å holde dem på et akseptabelt nivå. Svarprosenten for folke- og boligtellingsundersøkelser 2001 er ikke med her, fordi en del svarprosent vil først være klar i 2002.

Svarprosent

	1998	1999	2000	2001
Undersøkelser med oppgaveplikt				
– lønnsstatistikk	84	95	96	97
– andre	92	91	95	94
Frivillige undersøkelser	69	73	72	72

Tallene for 2000 er revidert.

Ressursbruken

Ressursbruken fordelt på ulike områder regnes på grunnlag av opplysninger i produkt- og timeverkssystemet. Tabellen dekker perioden etter at produkter og produktnummer ble lagt om i 1999. Oversikten viser ressursfordelingen når fravær (ferie, sykdom og permisjoner) er holdt utenfor. Tendensen ser ut til å gå i retning av at en større del av timeverkene er knyttet direkte til statistikkproduksjonen, særlig utviklingsoppgavene.

Timeverksfordeling på ulike virksomhetstyper. Prosent

Virksomhetstype	1999	2000	2001
I alt	100	100	100
Statistikkproduksjon	60	62	63
– løpende statistikkproduksjon	53	54	54
– utviklingsprosjekter	7	8	9
Forskning og analyseprosjekter	10	10	9
Ledelse, administrasjon og planlegging	10	9	9
Interne støttefunksjoner	20	19	19

Tallene for 1999 og 2000 er revidert.

«Hva er det som gjør at så mange velger å arbeide for SSB så entusiastisk og så lenge? Kan det være at mange føler at vi har et viktig arbeid som samfunnet ikke kunne klare seg uten? Kan det være at vi er stolte av det vi produserer?»

Administrerende direktør Svein Longva i sin tale ved 125-årsjubileet

Færre nyansatte slutter

Det var færre nyansatte som sluttet i 2001 enn året før. Men fortsatt er gjennomstrømmingen i SSB høyest for dem som har høy utdanning og kort tjenestetid.

Mens 72 prosent av de som sluttet i 2000 hadde vært fire år eller mindre i SSB, var denne andelen gått ned til 60 prosent i 2001.

Ved utgangen av 2001 var det 900 ansatte i SSB, 510 i Oslo og 390 i Kongsvinger. Over 40 prosent av de ansatte har arbeidet i SSB i 20 år eller mer. I tillegg har SSB 134 lokale intervjuere rundt i landet og 37 intervjuere sentralt. Intervjuerne er ikke med i den følgende statistikken om personalet.

Kvinneoverskudd

Det er flere kvinner enn menn blant de ansatte. Fordelingen ved inngangen til 2002 var 56 prosent kvinner og 44 prosent menn, omtrent som ved forrige årsskifte. Kvinneandelen øker med alderen, blant dem under 40 år er det flest menn, mens det er flest kvinner blant dem over 40 år. I SSB-Oslo er halvparten av de ansatte kvinner, mens kvinneandelen i Kongsvinger er 66 prosent.

Stabil kvinneandel blant lederne

Kvinneandelen blant lederne i SSB er 30 prosent, det samme som ved forrige årsskifte. Det er 43 lederstillinger i SSB. Ved utgangen av 2001 var tre av disse ubesatt. 12 av lederne i SSB er kvinner. Gjennomsnittsalderen for lederne var 48 år ved utgangen av 2001.

Høyt utdannede slutter først

Av de fast ansatte sluttet 81 personer i 2001, 9 prosent av de ansatte. Det er litt flere enn i 2000, da 77 fast ansatte sluttet. Som helhet er gjennomstrømmingen tilfredsstillende, men den varierer mellom ulike grupper, og i enkelte grupper er gjennomstrømmingen så høy at den skaper problemer for virksomheten. I gruppen høyt utdannede med tjenestetid 0-4 år sluttet 16 prosent av de ansatte. 81 prosent av dem som sluttet hadde høyere utdanning og over 60 prosent hadde 0-4 års tjenestetid. I tillegg sluttet 28 personer som var engasjert noen måneder i forbindelse med folke- og bolig tellingen. Det ble ansatt 92 nye faste medarbeidere i 2001. 84 (91 prosent) av disse hadde høy utdanning.

Sykefraværet litt ned

Det totale sykefraværet for 2001 var på 4,7 prosent, mens det var på 5 prosent i 2000. To tredjedeler av sykefraværet i 2001 var på mer enn 14 dager. Prosjektet *Trening for helse*

fortsatte i 2001 og ble utvidet med et tilbud i Oslo.

Kompetanseutvikling

Kompetanseutvikling er et satsingsområde for SSB. I løpet av året ble det brukt i overkant av 5 millioner kroner til eksternt og internt organiserte utviklingstiltak. Halvparten av disse midlene ble kanalisert gjennom SSBs interne kursadministrasjon. I løpet av året ble det arrangert interne kurs med til sammen 795 deltakere. SSB har de siste årene satset på prosjektarbeid som arbeidsform og gitt medarbeiderne opplæring i prosjektarbeid. Et nytt kurs i *Prosjekt- og teamarbeid* startet høsten 2001. Prosjektarbeid er også et viktig element i SSBs innføring i *Systematisk kvalitetsarbeid*. I 2001 er det gjennomført opplæring i systematisk kvalitetsarbeid for 18 ansatte.

Personalarbeid

I løpet av 2001 ble et overordnet personalpolitisk dokument, som fastsetter mål og angir retning for videreutvikling og praktisering av personalpolitiske tiltak i SSB, utarbeidet og vedtatt.

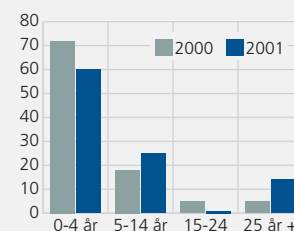
De viktigste tiltakene for å beholde medarbeidere med høyere utdanning lenger enn i dag, og dermed bedre kvaliteten og øke effektiviteten, er ny utforming av opplæringsprogrammet for nytilsatte og en kvalifiseringsordning for fagstatistikere. Rammene for opplæringsprogrammet for nytilsatte ble lagt i 2001 og gjennomføres fra 2002. Formålet med opplæringsprogrammet for nyansatte er å gi en innføring i SSBs virksomhet og i statistikkproduksjonens prinsipper og metoder. Formålet med kvalifiseringsordningen er å forbedre statistikkproduksjonen ved å profesjonalisere dyktige medarbeidere i offisiell statistikk.

Lønn for lederne. 2001. Kroner

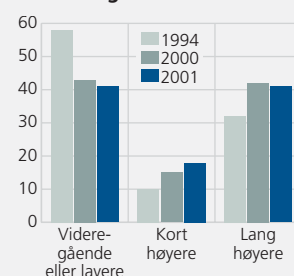
Administrerende direktør	800 000
Forskningsdirektøren	610 000
Avdelingsdirektørene	511 200 - 532 200
Seksjonssjefer/forskningsjefer	370 700 - 470 700
Kontorsjefer	345 200 - 413 700

Personalet i SSB ◀

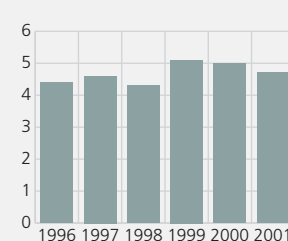
Ansatte som sluttet, etter tjenestetid. Prosent

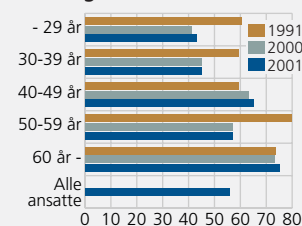
Ansatte, etter høyeste utdanning

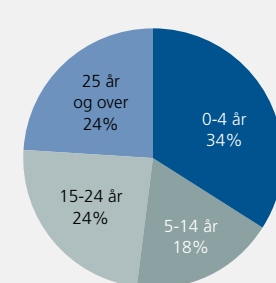
Sykefravær 1996-2001. Prosent

Kvinneandel blant ansatte i ulike aldersgrupper. 1991, 2000 og 2001. Prosent

Ansatte, etter tjenestetid. 2001. Prosent

Administrerende direktørs beretning

Statistisk sentralbyrå er helt avhengig av tillit i befolkningen. Mister vi allmennhetens tillit bare én gang, tar det lang tid å gjenopprette tillitsforholdet. Derfor har SSB satset tungt på sikkerhet og kvalitetsforbedringer i 2001.

Dataene må være trygge

En forutsetning for å lykkes som statistisk sentralbyrå er vellykket datafangst – og da er vi helt avhengig av å ha et godt og tillitsfullt forhold til de som forsyner oss med data. Det er helt maktpåliggende at folk kan stole på at de opplysningene som blir levert til oss, ikke blir brukt til andre formål enn det som er avtalt på forhånd, og at alle kan være trygge på at alle data er sikre hos oss. Verken bedrifter eller enkeltpersoner skal kunne oppleve at informasjonen kommer på avveie. Det er nok mulig å finne eksempler på at vi i løpet av vår 125 år lange historie kan ha trådd feil, men i mine mer enn 30 år i SSB har jeg ikke kommet over et eneste eksempel på misbrukt tillit. Undersøkelser viser også at SSB er blant de institusjonene her i landet som befolkningen har høyest tiltro til.

Kobling av registre krever tillit

I de senere år har administrative datakilder i stigende grad utgjort grunnlaget for statistikkproduksjonen. Kravene til et godt personvern øker når vi kobler registre basert på person- og organisasjonsnummersystemene. Gjennom den tilliten vi nyter på dette området, kan vi effektivt utnytte de enorme mengdene av data til beste for det norske samfunn. Dette har vi all grunn til å være stolte av. Vi er den eneste institusjonen med tilgang til alle relevante registre, og loven tillater bare enveistrafikk av personlige data – bare til, og aldri fra, Statistisk sentralbyrå.

Det å holde seg strengt til disse reglene, er helt sentralt for oss.

Ny personopplysningslov –mer dokumentasjon

Ny lov om behandling av personopplysninger trådte i kraft fra 1.1.2000, men det er gitt overgangsbestemmelser ut 2002. En virkning av den nye loven er at kravene til dokumentasjon skjerpes ytterligere. Dette er i tråd

med de prioriteringene som SSB har hatt for virksomheten gjennom flere år. Arbeidet med dokumentasjon både av undersøkelser, register og filer er blitt intensivert, også kravet om systematisk dokumentasjon i form av metadata er så godt som innfridd for de fleste statistikker og statistikkområder. Slik dokumentasjon er helt avgjørende for å lykkes i strategien om at brukerne selv skal kunne skreddersy statistikk ved å ta i bruk egne formidlingsdatabaser.

Lettere å skreddersy tabeller

2001 var et viktig år for oppbyggingen av slike formidlingsdatabaser. Statistikkbanken ble lansert, der brukerne kan lage sine egne tabeller og hente dem ned fra Internett. Denne vil bli utviklet videre, blant annet med tall fra KOSTRA prosjektet (Kommune-Stat-Rapportering), som gikk inn i sin siste fase i 2001. Alle norske kommuner og fylkeskommuner skal rapportere for 2001, og ved publiseringen i 2002 vil SSB kunne bringe detaljerte tall for alle deler av kommunal virksomhet over hele landet, basert på elektronisk rapportering fra hver kommune.

Elektroniske skjema er enklere for mange

Elektronisk datarapportering fra offentlig sektor og næringsliv er et relativt nytt satsingsområde i SSB. En slik satsing forutsetter at sensitive data behandles separat i lukket infrastruktur, med egne servere og egne systemer for sikkerhetskopier. Det elektroniske mottakerapparatet er nå under utbygging for å sikre systemer og organisering som kan hindre tap eller kompromittering av data. I 2001 ble det også utarbeidet revidert utgave av SSBs sikkerhetskatalog, som gir alle medarbeidere enkel adgang til informasjon om SSBs regler og retningslinjer på dette området. Satsingen på elektronisk datautveksling bidrar til å gjøre situasjonen enklere for oppgavegiverne. Mange oppfatter det som enklere å sende inn oppgavene på denne måten framfor å fylle ut skjema på papir. SSB har som mål å holde oppgavebyrden på et så lavt nivå som mulig, og takker våre oppdragsgivere som gjør det mulig for oss å lage god statistikk.

Større behov for detaljerte data

SSB er også opptatt av sikkerhet knyttet til publisering. Det er gitt klare retningslinjer om dette i statistikkloven. Samtidig skal SSB tilpasse seg et samfunn som etter hvert preges av mindre sentral planlegging og mer etterkontroll og evaluering. Dermed blir det større behov for og etterspørsel etter mer markedsinformasjon og statistikk som underlag for resultatmålinger (benchmarking), og for analyser basert på slike detaljerte data. SSB har besluttet å åpne for publisering av informasjon om den enkelte institusjon i helsesektoren, og for publisering av utvalgte data på skolenivå for videregående skoler. Det er klart at spørsmål om denne typen publisering har prinsipielle sider, og SSB vil behandle slike problemstillinger svært grundig også i framtiden. Slik publisering må ikke gå på bekostning av personvernet.

Bedre kvalitet på produktene

Vi er også avhengig av at folk har tillit til resultatene vi presenterer. Brukere må kunne være trygge på at statistikkene og analysene er pålitelige. Derfor arbeider vi systematisk med kvalitet for å forbedre produktene, blant annet ved å utdanne kvalitetsloser som deltar i alle typer prosjekter. Satsingen på systematisk kvalitetsarbeid vil fortsette i 2002, og metoden forventes etter hvert å inngå som en integrert del av det ordinære arbeidet i SSB.

Uavhengig og synlig

I Norge er det heldigvis en bred enighet om at det er helt avgjørende for SSBs troverdighet at institusjonen er faglig uavhengig. Det norske samfunnet har ikke bruk for statistikk og analyseresultater som er påvirket av politiske myndigheters eller andre gruppers syn på hvordan den sosiale og økonomiske situasjon og utvikling helst bør beskrives. Det er viktig for SSB å bedre grunnlaget for en informert samfunnsdebatt. Da må vi være synlige. Hvis vi ikke er synlige nok, kan folk begynne å spørre seg hvorfor det skal bevilges penger til en institusjon de aldri hører noe fra. Det at SSB er velkjent og akseptert av alle politiske partier som en referansekilde, er utvilsomt et resultat av vår innsats for å gjøre offentlighet og politikere kjent med statistikken og det krevende i å produsere god statistikk.

Kvalitetskrav også utenfor SSB

I Norge produseres offisiell statistikk både av SSB og av andre offentlige institusjoner. Statistikkloven fra 1989 gir SSB beslutningsrett når det gjelder hva som er offisiell

statistikk. Det innebærer at SSB har ansvar for å samordne all offisiell statistikk. I høringsutgaven til strategiplan 2002 -, som ble sendt ut i januar 2002, er det signalisert at SSB ønsker å ta et større samordnende ansvar, og inviterer derfor andre statistikkprodusenter til et mer forpliktende samarbeid om produksjon og formidling av all offisiell statistikk. Styrket koordinering betyr ikke at Statistisk sentralbyrå skal produsere all statistikk selv, men bidra til at internasjonale og nasjonale kvalitetskrav og standarder følges. Spørsmål om hvordan det konkrete koordineringsarbeidet skal legges opp, vil bli drøftet nærmere med aktuelle statistikkprodusenter.

Folke- og boligtellingsen: En avgjørende milepæl

En viktig begivenhet i 2001 var gjennomføringen av den siste skjemabaserte folke- og bolig telling i Norge. Boligadresseprosjektet, som ble gjennomført i forbindelse med tellingen, bidro til å skaffe relevante opplysninger om boliger i flerbolighus. Disse opplysningene gjør registeret over grunneiendommer, adresser og bygninger komplett. Dermed har Norge nådd en avgjørende milepæl i arbeidet med basisregistre, og SSBs arbeid med å lage statistikk om bolig og husholdning vil bli vesentlig styrket.

Medarbeidere viktigst for å nå målene

For å nå målene er SSB helt avhengig av å rekruttere og holde på gode medarbeidere. Det er mange forhold som må legges til rette for at Statistisk sentralbyrå også i framtiden skal kunne framstå som en attraktiv arbeidsplass. I 2001 satte SSB i gang flere personalpolitiske tiltak som kan gi resultater på litt sikt. Det ble utarbeidet et overordnet personalpolitisk dokument, om sentrale temaer innen personalfeltet som kompetanse, ledelse, rekruttering og lønn. I tillegg ble det satt i gang en ordning med kompetansevurdering og kvalifiseringsordning for statistikkrådgivere, gjennomført en trivselsundersøkelse og besluttet satsing på lederutvikling for ledere på alle nivåer. Målet er at vi i framtiden fortsatt skal ha dyktige medarbeidere, medarbeidere som bidrar til å opprettholde og forsterke den høye tilliten som SSB har i det norske samfunn. SSB har også i 2001 hatt et godt styre, som har bidratt i arbeidet med å videreutvikle SSB. Dette var styreleder Åge Danielsens siste år, etter åtte år som styreleder. SSB takker Åge Danielsen for det betydelige arbeidet han har nedlagt i SSBs styre.

Svein Langva

Avdeling for økonomisk statistikk

Fagdirektør: Olav Ljones

Avdelingen hadde ved utløpet av 2001 203 ansatte, 100 kvinner og 103 menn og utførte til sammen 188 årsverk i 2001.

Regnskapet for 2001 viser 51 millioner kroner i bevilgning over statsbudsjettet og 26 millioner i oppdragsinntekter.

Fagdirektørens stab: 3 årsverk

Seksjon for nasjonalregnskap

Liv H. Simpson
24,9 årsverk/Oslo

Seksjon for miljøstatistikk

Svein Homstvedt
21,5 årsverk/Oslo/Kongsvinger

Seksjon for energi- og industristatistikk

Bjørn Bleskestad
24,7 årsverk/Oslo

Seksjon for økonomiske indikatorer

Lasse Sandberg
19,6 årsverk/Oslo

Seksjon for offentlige finanser og kredittmarkedsstatistikk

Anna Rømø
28,6 årsverk/Oslo

Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk

Helge Næsheim
27 årsverk/Oslo

Seksjon for utenrikshandel

Tom L. Andersen
21,7 årsverk/Oslo

Kontor for administrasjon

Stig Braathen
4,5 årsverk/Oslo

Kontor for IT

Kristian Lønø
12,7 årsverk/Oslo

Avdelingen arbeider med

- Arbeidskraftundersøkelsen
- Arbeidsledighet blant innvandrere
- Arbeidstakerstatistikk
- Arbeidstidsordninger
- Arealstatistikk
- Avfall fra samfunnssektorer
- Avfallsregnskap
- Eksport av laks
- Elektrisitetsstatistikk
- Elektrisk kraft, priser
- Energiregnskap og balanse
- Finansielle foretak, regnskapsstatistikk
- Fjernvarmestatistikk
- Folketrygdfondet
- Fordringer og gjeld overfor utlandet
- Foreldrebetaling i barnehager
- Forskning og utvikling i norsk næringsliv
- Harmonisert konsumprisindeks
- Industristatistikk
- Jordbruk og miljø
- Kirkeregnskap
- Kjøpekraftundersøkelse
- Kommunale gebyrer
- Kommunalt avfall
- Kommunalt avløp
- Kommunalt eide attføringsforetak
- Kommuneregnskap
- Konjunkturbarometer for industrien
- Konkurser
- Konsumprisindeksen
- Lagerstatistikk for industrien
- Miljø og økonomi
- Nasjonal samordning av avfallsstatistikk
- Nasjonalregnskap
- Natur og nærmiljø
- Næringsavfall
- Offentlig forvaltings finanser
- Offentlige innkjøp
- Olje- og gassvirksomhet
- Omsetningsstatistikk for olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning
- Ordrestatistikk for industrien
- Produksjonsindeks for olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning
- Produsentprisstatistikk
- Ressursregnskaper
- Salg av petroleumsprodukter
- Satelittregnskap for turisme
- Skatteregnskap
- Skattetall for OECD-land
- Spesialavfall
- Statsregnskapet
- Støy
- Svalbard
- Sykefravær
- Utenrikshandel med varer
- Utenriksregnskap
- Utgifter til utviklingshjelp
- Utslipp til luft
- Vann
- Vannmagasinenes fyllingsgrad
- Varekonsumindeksen
- Verdipapirmarkedet

Konsumprisindeksen betyr mer for pengepolitikken

Våren 2001 ble det et mål i norsk pengepolitikk å holde prisveksten på 2,5 prosent. For å måle dette, har SSB utviklet en egen konsumprisindeks justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

For å lette forståelsen av prisutviklingen, startet Statistisk sentralbyrå å publisere flere serier for justerte konsumprisindekser i 2001. Energivarene i konsumprisindeksen har de siste årene vist langt større prisvariasjoner enn de fleste andre varene og tjenestene i statistikken. Til tross for at energivarene ikke utgjør mer enn 7,75 prosent av konsumprisindeksens totale vektgrunnlag, har energivarene til tider helt dominert utviklingen i den totale konsumprisveksten. Dette er bakgrunnen for at SSB publiserer en serie hvor energivarene er tatt ut av beregningene: Konsumprisindeks uten energivarer.

Endring i avgiftssatsene påvirker prisene, og dermed konsumprisveksten. Prisendringer forårsaket av avgiftsendringer sier lite om markedsmessige forhold. Høsten 2001 begynte SSB derfor å publisere en serie hvor konsumprisveksten er justert for reelle avgiftsendringer. Norges Bank fikk våren 2001 et nytt mandat for pengepolitikken, hvor den operative målsettingen er en konsumprisvekst på 2,5 prosent på sikt. En skal imidlertid ikke ta hensyn til direkte effekter av avgiftsendringer og midlertidige særskilte prisendringer. I den forbindelse har SSB startet med å publisere tall for veksten i konsumprisindeksen justert for reelle avgifts- endringer og uten energivarer.

«Vi må legge økende vekt på å lage et kvalitativt godt produkt. Når statistikk i stigende grad brukes til løpende evalueringer og som direkte beslutningsgrunnlag, stilles kvaliteten på prøve.»

Administrerende direktør Svein Longva i sin tale ved 125-årsjubileet

Endelig samlet sykefraværstatistikk for Norge

I september 2001 kunne Rikstrygdeverket og SSB for første gang publisere en sentral sykefraværstatistikk for Norge. Denne vil gi grunnlag for pålitelige utgiftsanslag, for evaluering av tiltak for å redusere fraværet, for identifisering av risikogrupper og for forskning om temaet.

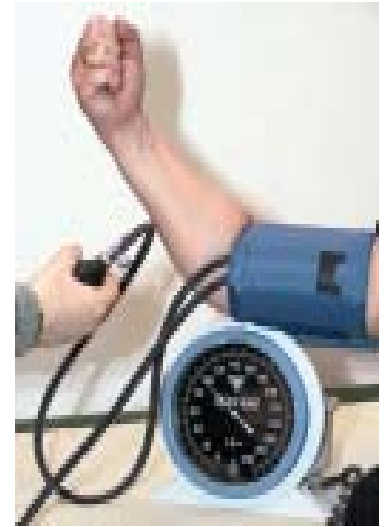
Sykefraværet i Norge har økt de siste årene, og staten og partene i arbeidslivet har gått sammen om en «intensjonsavtale om et inkluderende arbeidsliv». En reduksjon av sykefraværet med 20 prosent er ett av målene i denne avtalen, og en sentral sykefraværstatistikk skal brukes for å avgjøre om dette målet nås.

Fra tidligere har forskjellige arbeidsgiverforeninger som NHO, Finansnærings Arbeidsgiverorganisasjon og Kommunenes Sentralforbund laget sykefraværstatistikk for fraværet i sine medlemsbedrifter. Men disse har vært vanskelige å sammenlikne. Sentral sykefraværstatistikk er derfor ment å skulle dekke alle arbeidstakere og gjøre det mulig å sammenlikne på tvers av næringer og etter hvert yrker.

Sykefraværstatistikken ble frigitt første gang i september 2001. Statistikken skal publiseres 5 ganger i året – en publisering for hvert kvartal, i tillegg til en egen årlig publisering av sykefraværet. Sykefraværet fordelt etter variablene kjønn, alder, næring, fylke og sykefraværets varighet er frigitt til nå.

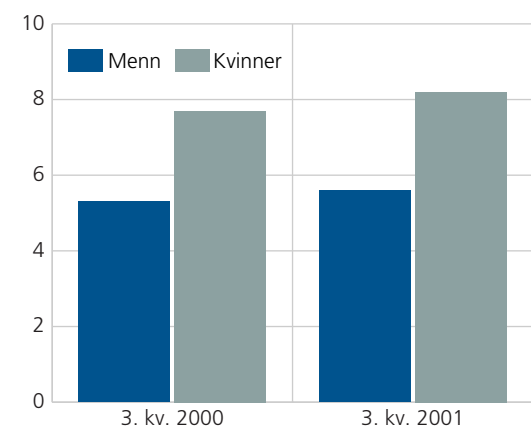
Statistikken omfatter foreløpig kun legemeldt sykefravær, men skal i løpet av første halvår 2002 utvides til også å omfatte egenmeldt sykefravær for alle arbeidstakere. Sykefraværstatistikken har data for det legemeldte fraværet fra og med 2. kvartal 2000, og for det egenmeldte fra og med 2. kvartal 2002.

Statistikken er utarbeidet av SSB og Rikstrygdeverket i fellesskap.

Staten og partene i arbeidslivet ønsker å redusere sykefraværet med 20 prosent. Statistikken vil vise om målet blir nådd.

Sykefravær på over 3 dager i prosent av avtalt arbeidstid. 3. kvartal 2000 og 3. kvartal 2001

Ny statistikk over utenrikstransaksjoner

Statistisk sentralbyrå skal overta hovedansvaret for statistikken over økonomiske transaksjoner mellom Norge og utlandet. Målet er å gi en helhetlig og konsistent beskrivelse av Norges økonomiske forbindelser med utlandet, ved hjelp av en koordinert og effektiv innhenting av data.

Prosjektleder Leif Korbøl i SSB planlegger at datafangstsystemet for utenrikstransaksjoner blir klart i 2004.

I dag har Norges Bank ansvaret for innsamling og bearbeiding av viktige deler av datagrunnlaget for utenriksregnskapet. En av hovedkildene er valutastatistikken, som er basert på daglige rapporteringer av valutatransaksjoner fra bankene. Store foretak har også en direkte rapportering på månedlig basis av sine mellomværende med utlandet. Disse systemene skal legges ned ved utgangen av 2004.

– Det er avgjørende for utenriksregnskapet at denne statistikken blir erstattet med alternative innsamlingsrutiner, sier prosjektleder Leif Korbøl som regner med at et nytt integrert datafangstsystem vil være ferdig i løpet av 2004, og etter planen vil det for en stor del bli basert på elektronisk rapportering.

- Hva er de viktigste formålene med dette arbeidet?
- Hovedformålet med dette systemet er å levere grunnlagsdata for arbeidet med utenriks- og nasjonalregnskapet. Prosjektet må imidlertid innledes med en kartlegging og oppsummering av behovene til brukerne.

Dernest vil vi kartlegge datafangstmulighetene fra ulike administrative kilder og fra rene statistiske undersøkelser. Detaljutføringen av prosjektet må bygge på disse to utgangspunktene: Krav til innhold og realistiske muligheter for datafangst.

- Hva vil den nye statistikken tilby?
- Den skal sammen med annen eksisterende statistikk gi et grunnlag for utarbeidelse av det framtidige utenriksregnskapet. Men i tillegg til å dekke nasjonal- og utenriksregnskapenes databehov, skal det også tas høyde for at annen økonomisk statistikk som belyser forholdet mellom Norge og utlandet, skal kunne utvikles. Vi håper derfor at prosjektet skal gi grunnlag for ny statistikk og analyser som større markedsintegrasjon og økt økonomisk og sosial globalisering stiller krav til. For eksempel vet vi at tjenesteytende virksomhet på tvers av landegrensene blir stadig viktigere. Det skal avspeiles i statistikken, sier Leif Korbøl.

SSB skal overta statistikken over utenrikstransaksjoner.

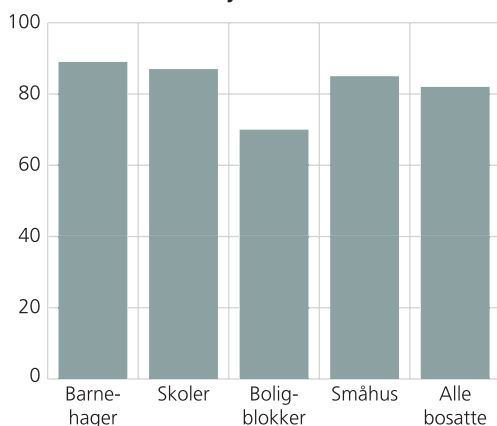
Bedre geografisk fordelt statistikk

Kombinasjon av stedfestet informasjon fra administrative registre, kartdata og geografiske informasjonssystemer (GIS) gir nye muligheter for brukertilpasning av statistikken. Et eksempel er et pilotprosjekt der målet var å beregne tilgjengeligheten til rekreasjonsarealer og nærturtereng.

For å kunne finne ut hva slags tilgang vi har til grøntområder, var det nødvendig å kople sammen informasjon med geografisk plassering som nøkkel. Ved hjelp av dataprogrammer som håndterer geografisk informasjon, kan en få fram nye sammenhenger og ny kunnskap. Det er første gang slike tunge GIS-baserte beregninger er gjort for hele landet. Grunnen til at dette er mulig, er at flere sentrale registre nå har implementert adressekoordinater og fordi nødvendige, tematiske digitale kartverk nå er tilgjengelige.

Det planlegges med videreføring av prosjektet i 2002 for å kunne følge utviklingen over tid og også for å videreutvikle statistikk- og kartproduktet. Prosjektet ble gjennomført ved Seksjon for miljøstatistikk på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning.

Andel barnehager, skoler, boliger og bosatte i nærhet av rekreasjonsarealer. 1999. Prosent

Ny tallrevisjon av nasjonalregnskapet

Tallrevisjonen av nasjonalregnskapet startet høsten 2000. Det viktigste formålet med denne revisjonen er å styrke kvaliteten på nasjonalregnskapet ved å innarbeide ny informasjon om utviklingen i de tjenesteytende næringene for siste halvdel av 1990-tallet. For å unngå brudd i tallserier rundt 1995, blir også nasjonalregnskapstall tilbake til 1990 revidert. Resultatene fra tallrevisjonen vil bli publisert i juni 2002.

Hva jobber du med?

For å lage statistikk har SSB stadig bruk for å kategorisere etter yrke. Arbeidsgiverne rapporterte inn yrke på alle sine ansatte i trygdeetatens arbeidstakerregister ved årskontrollen i 2001. Framover blir dette holdt à jour ved løpende innmelding av nye arbeidsforhold. SSB har fått i oppdrag fra Rikstrygdeverket å kode disse yrkene, det vil si å klassifisere dem i en standard for yrkesgruppering.

Om lag en firedel av dataene er allerede kodet når SSB mottar dem. Resten rapporteres som yrkestitler i klartekst. Av disse klarer SSB å kode rundt 65 prosent maskinelt. Det er et mål at de samme yrkesstandardene skal brukes når arbeidsgiverne rapporterer til lønnsstatistikken. På ssb.no er det særlig tilrettelagt informasjon for arbeidsgivere som ønsker rettledning og hjelp i yrkesrapporteringen.

Som ventet er kvaliteten på yrkesdataene foreløpig ikke bra nok for statistikkproduksjon, men skal bli det i løpet av 2002. Noen av de viktige bruksområdene for SSB er sykefraværstatistikk, personellstatistikk innen helse- og sosialsektoren og folke- og bolig-tellingen 2001.

Yrkesinformasjonen er viktig for samfunnet for blant annet å finne ut av mulige årsaker til yrkesskader og yrkessykdommer og i arbeidet med å redusere sykefraværet og minske overgangen til uføretrygd.

Avdeling for personstatistikk

Fagdirektør: Johan-Kristian Tønder

Avdelingen hadde ved utløpet av 2001 182 ansatte, 103 kvinner og 79 menn og utførte til sammen 175 årsverk i 2001. I tillegg har SSB 134 lokale intervjuere rundt i landet og 37 intervjuere sentralt.

Regnskapet for 2001 viser 44 millioner kroner i bevilgning over Statsbudsjettet og 41 millioner i oppdragsinntekter i tillegg til 66 millioner til folke- og bolig tellingen 2001 over statsbudsjettet.

Fagdirektørens stab: 7,1 årsverk

Seksjon for demografi og levetårnsforskning

(se omtale av virksomheten under
Forskningsvirksomheten, s.30)

Kari Skrede

14,9 årsverk/Oslo

Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk

Elisabetta Vassenden

42,2 årsverk/Kongsvinger

Seksjon for helsestatistikk

Ann Lisbet Brathaug

28,9 årsverk/Oslo

Seksjon for intervjuundersøkelser

Ole Sandvik

26,5 årsverk/Oslo

Seksjon for levetårnsstatistikk

Berit Otnes

22,4 årsverk/Oslo

Seksjon for folke- og bolig telling

Paul Inge Severeide

15,3 årsverk/Kongsvinger

Kontor for administrasjon

5,0 årsverk/Oslo

Kontor for IT

Tom F. Hansen

13,0 årsverk/Oslo

Avdelingen arbeider med

- Adopsjoner
- Ambulansetjenesten
- Anmeldte lovbrudd
- Arbeidsmiljø og omstilling
- Barnehager
- Barnevern
- Befolkninger i tettsteder
- Bøker, aviser og periodika
- Døde
- Dødsårsaker
- Eldresentra
- Elever og studenter
- Elever under opplæringsloven
- Etterforskede lovbrudd
- Fag- og forskningsbibliotek
- Familiestruktur
- Fengslinger
- Flyktninger
- Flyttinger
- Folkehøgskoler
- Folkemengde
- Forbruksundersøkelsen
- Fjernundervisningsinstitusjoner
- Folke- og bolig tellingen
- Fødte
- Grunnskoler
- Inngåtte ekteskap og registrerte partnerskap
- Innvandrerbefolkningen
- Kommunehelsetjenesten
- Kontantstøtte, tilsynsordning og yrkesdeltakelse
- Kosthold blant spedbarn
- Levetårnsundersøkelsen
- Lærere
- Lærlinger og avlagte fagprøver
- Museum og samlinger
- Norsk mediebarometer
- Overgang til norsk statsborgerskap
- Pasientstatistikk
- Personell i barnevernstjenesten
- Personell i sosialtjenesten
- Pleie- og omsorgstjenester
- Regnskapsstatistikk for private barnehager
- Røykevaner
- Samboerstatistikk
- Skilsmisser og separasjoner
- Spesialisthelsetjenesten
- Stortingsvalget 2001
- Steriliseringer
- Straffereaksjoner
- Studenter ved universiteter og vitenskapelige høyskoler
- Studieforbundenes opplæringsvirksomhet
- Svangerskapsavbrudd
- Tidsbruk
- Tros- og livssynssamfunn
- Tvistemål behandlet av forliksrådene
- Utdanningsnivå
- Utenlandske statsborgere
- Økonomisk sosialhjelp

Verdenskonferanse om tid

Hvor mye tid bruker belgierne til vaffelspising og øldriking? Og hvor mange timer av døgnet er foreldre i Canada sammen med barna sine? Sover japanerne mindre enn før? Hvordan bruker nordmenn døgnet sitt? Disse og mange andre spørsmål ble belyst da over 70 tidsbruksforskere fra hele kloden møttes til den årlige verdenskonferansen om tidsbruksstudier i regi av IATUR (International Association for Time Use Research). SSB var vertskap for konferansen som fant sted i Oslo i oktober 2001.

I Norge har tidsbruksundersøkelser vært gjennomført hvert tiende år siden 1970, og utgjør en helt unik tidsserie. I 2000/2001 gjennomførte SSB en ny undersøkelse, og de første resultatene og analysene fra den kommer våren 2002. Rådgiver Odd Vaage og levekårsforsker Hege Ragni Kitterød i SSB har ansvaret for arbeidet.

– Undersøkelsene er vår viktigste kilde til kunnskap om hva folk bruker tiden sin til utenom yrkesarbeidet, sier Kitterød.

Tidsbruksstudiene er svært omfattende, og innebærer at flere tusen nordmenn i ulike aldre og i alle deler av landet har ført dagbok over aktivitetene sine i løpet av døgnet. Alt fra inntektsgivende arbeid, husarbeid, innkjøp, utdanning, søvn, personlig pleie og måltider til fjernsynstitting, radiolytting og sosialt samvær kommer med i dagboka. Statistikken kan brukes til å analysere en hel rekke ulike fenomener, alt fra endrede familiemønstre og likestilling mellom kjønnene til hverdagen for ulike grupper som for eksempel handikappede, barn eller eldre.

Samler data fra allmennlegene

Som et prøveprosjekt har Statistisk sentralbyrå i 2001 samlet inn data fra allmennlegers elektroniske pasientjournaler. Hensikten er å undersøke om slike data kan brukes til å lage statistikk blant annet om aktiviteten i allmennlegetjenesten. Om lag 50 leger var med i den frivillige undersøkelsen, og alle pasientkontaktene i løpet av en måned ble registrert. Pasientene er ikke identifiserbare.

Våren 2002 vil det være klart om data fra pasientjournaler er en egnet kilde for statistikk. Pilotprosjektet vil vise om det ved hjelp av

slike journaler er mulig å lage statistikker om aktiviteten i allmennpraksis, hva slags sykdommer pasientene har, hvor stor andel som blir henvist til spesialist, hvor hyppig folk går til legen, hvilke medikamenter de får resept på og så videre. Det vil være mulig å se på forskjeller mellom kvinnelige og mannlige pasienter, og forskjeller i alder. Materialet vil også kunne brukes til å lage statistikk om legenes arbeidsbyrde, som for eksempel hvor mange pasienter som behandles i løpet av en periode.

– Nå er alle dataene hentet inn, og vi arbeider med å analysere dem. Dette pilotprosjektet har gjort det mulig å teste ut hvilke muligheter som ligger i elektroniske pasientjournaler. Vi har underveis jobbet mot leverandørene av journalsystemene for å tilrettelegge for automatiske uttak av data. Det er en forutsetning at legene ikke skal ha noe merarbeid med denne rapporteringen til Statistisk sentralbyrå, sier Ann Lisbet Brathaug, leder for Seksjon for helsestatistikk.

Prosjektet er et oppdrag fra Sosial- og helsedepartementet.

Nasjonal utdanningsbase

Innenfor utdanningsstatistikk ble det i 2001 satset tungt på utvikling av en nasjonal utdanningsdatabase. Her ligger informasjon om hvilken vei alle med utdanning i Norge har tatt gjennom utdanningssystemet. En slik utdanningsdatabase gjør det mulig å se hvor mange som går rake veien gjennom systemet, og hvor mange som tar omveier, begynner på nye fag eller slutter før utdanningen er fullført.

Dermed vil det bli tydeligere hvordan utdanningssystemet fungerer, hvilke deler som har effektiv gjennomstrømming og hvilke områder som er preget av mange omveier og sikk-sakk-bevegelser. Arbeidet med dette fortsetter i 2002, og det vil blant annet bli inkludert utenlandsstudier i basen.

Våren 2002 vil seksjonsleder Ann Lisbet Brathaug vite om data fra pasientjournaler er en egnet kilde for statistikk.

Året da vi alle skulle telles

I slutten av oktober ble det sendt ut nesten 2,3 millioner skjema til alle husstander i Norge. Folke- og boligtellingsen var i gang. I forkant av tellingen ble det sendt ut om lag 860 000 adressemerker til boliger i flerbolighus. 2001 var året da alle skulle telles.

Målet var å gi alle boliger en unik adresse i GAB (registeret over grunneiendommer, adresser og bygninger), og alle personer en unik adresse i folke- og boligregisteret.

Fra storebror til geitekillen

SSB startet presse- og informasjonsarbeidet for boligadresseprosjektet og folke- og boligtellingsen i begynnelsen av september 2001. Da hadde det allerede vært en del negative oppslag i pressen om prosjektene, vinklet på overvåking og kontroll. Men fra september og fram til jul ble det registrert om lag 150 oppslag i aviser og magasiner, i tillegg til rundt 60 innslag i små og store radiokanaler. Både *Dagsrevyen* og *TV2-nyhetene* hadde innslag på tellingsdagen lørdag 3. november, og *Norge Rundt* hadde folketellinger som tema fredag 2. november. De aller fleste sakene hadde positiv og informativ karakter. Fra å bli framstilt som den overvåkende storebror, ble SSB nå sammenliknet med den telleglade geitekillen i fortellingen til Alf Prøysen.

– Folke- og bolig- tellingsen og boligadresseprosjektet henger sammen. Boligtellingen er ved siden av å være en helt sentral statistisk undersøkelse, et viktig verktøy for å få oppdatert våre to basisregistre med informasjon som vil gjøre framtidige skjemabaserte tellinger overflødige, understreker Paul Inge Severeide som er prosjektleder både for folke- og boligtellingsen og bolig- adresseprosjektet.

Som planlagt

– *Hvordan har det gått med gjennomføringen av tellingen og boligadresseprosjektet?*
– Stor sett som planlagt! Ved utgangen av 2001 – før purringene – hadde vi mottatt svar fra vel 83 prosent, noe som faktisk var i overkant av hva vi hadde forventet. Vel 180 000 personer, eller om lag 10 prosent, hadde svart via Internett. Arbeidet med boligadresseprosjektet var også vellykket med unntak av noen problemer. De fleste kommunene klarte å holde tidsfristen for arbeidet, og adressemerkene ble sendt ut etter tidsplanen. Vi kan likevel konstatere at en del boliger som skulle hatt adressemerke, ikke har fått det.
– *Hvor er dette problemet størst?*
– Manglene er størst i Oslo.
– *Hva er egentlig årsaken til at noen ikke fikk sitt adressemerke?*
– Det er flere årsaker til at en del boliger ikke har fått adressemerke, men de to viktigste er kommunens forarbeid og fordelingen av adressemerker fra eier til beboer. Vi forsøker å få mer oversikt over manglene og utforme tiltak som kan tette hullene, sier Severeide.

Svartjeneste

Det ble etablert en svartjeneste som var operativ fra slutten av september. Den har vært svartjeneste for telefoner om både bolig- adresseprosjektet og folke- og boligtellingsen. – Med unntak av mandag 5. november, da 52 000 telefoner gjorde at alt for mange ikke kom gjennom, har tjenesten fungert utmer-

Nå får alle leiligheter en egen adresse

I dag har alle eneboliger og rekkehus egen adresse. Alle som bor i blokk med de andre i opplysningsvesen og kulturdepartementet

Bor du i leilighet, får du tilsendt et adressemerke i dag pluss et tillegg

Med det nye bolignummeret får Norge et ryddigere adressesystem. Det blir lettere å lage god statistikk over hvordan vi bor her i landet. Det blir også enklere for arbeidsgiver, skatte og postbud å finne rett leilighet. Adressen skal blant annet brukes i fyllingsmeldinger og i folke- og boligtellingsen 3. november.

www.ssb.no
Statistisk sentralbyrå - Statens kjerne - Folkeoplysningsvesen og kulturdepartementet

Du er med på å skrive historien om Norge i år 2001

Husk Folke- og boligtellingsen 3. november

Folketellinger har vært sentrale begivenheter i Norges historie helt siden 1769. De gir viktig statistikk om hvordan folk lever og bor her i landet.

Skjema kommer i posten – husk å svare per post eller via Internett innen 10. november.

www.ssb.no (gratis fra fasttelefon) 800 32 032

Statistisk sentralbyrå
Statistik Norway

Plakater om tellingen hang på t-bane, trikker og busser i de største byene.

Prosjektleder for folke- og bolig tellingen 2001, Paul Inge Severeide, er fornøyd med arbeidet så langt.

ket. De ansatte har sittet i time etter time og besvart telefoner og klart å beholde roen og sakligheten selv når presset var på topp. Slikt er direkte imponerende, synes jeg, sier Severeide.

Omfattende informasjon

Det ble utarbeidet et svært omfattende informasjonsopplegg for boligadresseprosjektet og folke- og bolig tellingen.

– Hvorfor så «tung» satsing på informasjon?

– Dette har vært nødvendig fordi koplingen mellom disse to prosjektene har økt risikoen for folke- og bolig tellingen. Det har dessuten vært viktig å få ut et budskap som gir en fornuftig og logisk begrunnelse for at vi gjennomfører disse prosjektene. Målet var at alle som skulle ha boligmerket, skulle kjenne til og forstå hensikten med boligadresseprosjektet før de fikk merket, og alle skulle vite om folke- og bolig tellingen før de fikk skjema. Det aktive informasjonsarbeidet startet om lag 10 dager etter stortingsvalget.

– Hvordan ble budskapet spredt?

– Mange informasjonstiltak har vært gjennomført, blant annet presseseminarer, møter med viktige organisasjoner/aktører, plakater, plastposer, stand på Karl Johan og så videre.

– Og responsen ble god?

– Ja, det synes jeg. Vi må kunne konkludere med at informasjonsopplegget har vært vellykket. Mediene har nesten utelukkende hatt positive reportasjer om prosjektene, og folk har stort sett visst om prosjektene når adressemerket eller boligskjemaet kom i posten.

Resultatene kommer 22. april

22. april 2002 kommer de første resultatene fra folke- og bolig tellingen. Det er foreløpig hovedtall på lands- og fylkesnivå. Så kommer de kommunevise resultatene utover høsten 2002.

Xusuuso Tirada dadka iyo guryaha ee 3da nofembar
Don't forget the Population and Housing Census on 3 November
Muitte álbmot- ja viessolohkama skábmamánu 3.b.
تین نومبر کو رہائشی اور مردم شماری یاد رکھیں۔
لاتنسی تعداد السكان والمسكن في ٣ نوفمبر
٣ نوامبر روز سرشماری از جمعیت و تعداد مساکن را بخاطر داشته باشید.
Husk Folke- og bolig tellingen 3. november
Nhó cuộc kiểm tra dân số và gia cư ngày 3 tháng 11
3 Kasim'da yapilacak Nüfus ve Konut Sayımı'ni unutmayınız
3ம் திகதி நவம்பர் மாதம் இடம்பெறும்
குடிமக்கள் மற்றும் வகிவிடக்கணப்பீட்டை
மற்றந்தவிடாதீர்கள்
Mos harro regjistrimin e popullsisë dhe banesave, 3 nëntor 2001
Sjeti se popisa stanovnistva i domova 3.novembra
Nhó cuộc kiểm tra dân số và gia cư ngày 3 tháng 11
3 Kasim'da yapilacak Nüfus ve Konut Sayımı'ni unutmayınız
3ம் திகதி நவம்பர் மாதம் இடம்பெறும்
குடிமக்கள் மற்றும் வகிவிடக்கணப்பீட்டை
மற்றந்தவிடாதீர்கள்
800 32 032
www.ssb.no
Statistisk sentralbyrå
Statistiska centralbyrån

Gratis postkort ble lagt ut på kafeer.

Egne plastposer på 12 språk ble sendt gratis ut til alle store innvandrerbutikker.

Avdeling for næringsstatistikk

Fagdirektør: Nils Håvard Lund

Avdelingen hadde ved utgangen av 2001 250 ansatte, 170 kvinner og 80 menn og utførte til sammen 223 årsverk i 2001.

Regnskapet for 2001 viser 58 millioner kroner i bevilgning over statsbudsjettet og 20 millioner i oppdragsinntekter.

Fagdirektørs stab: 2,5 årsverk

Seksjon for bedriftsregister

Jan O. Furseth
27 årsverk/Kongsvinger

Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk

Per Ove Smogeli
32,3 årsverk/Kongsvinger

Seksjon for primærnæringsstatistikk

Ole O. Moss
24 årsverk/Kongsvinger

Seksjon for samferdsels- og reiselivsstatistikk

Peder Næs
29,5 årsverk/Kongsvinger

Seksjon for datafangst

Dagfinn Sve
53,3 årsverk/Kongsvinger

Seksjon for bygg- og tjenestestatistikk

Roger Jensen
35 årsverk/Kongsvinger

Kontor for administrasjon

Heidi Karin Nylænder
4,5 årsverk/Kongsvinger

Kontor for IT

Matz Ivan Faldmo
15 årsverk/Kongsvinger

Avdelingen arbeider med

- Aksjer
- Alkohol
- Arbeidskonflikter
- Arveavgift
- Biler vraket mot pant
- Bruttofrakter og driftsutgifter for skip i utenriksfart
- Byggeareal
- Byggekostnadsindeks, anlegg
- Byggekostnadsindeks, boliger
- Byggekostnadsindeks, rørleggerarbeid i kontorbygg
- Bygningsmasse
- Detaljomsetningsindeksen
- Eiendomsomsetning
- Fergetransport mellom Norge og utlandet
- Ferier
- Fiske etter laks og sjøaure
- Fiskeoppdrett
- Forskning og utviklingsarbeid
- Godsbiler
- Godstransport med lastebil over grensen
- Havnestatistikk
- Hjortevilt. Registrert avgang utenom ordinær jakt
- Hotell- og restaurantvirksomhet
- Hurtigruta Bergen – Kirkenes
- Husdyrhold
- Hytteformidlere
- Innenlandsk rutefart
- Innenlandske transportytelser
- Innenriks sjøfart
- Inntekt aksjeselskaper
- Inntekt folketrygdpensjonister
- Inntekt innvandrere
- Inntekt oljeselskaper
- Inntekt personlig næringsdrivende
- Inntekts- og formuesfordeling for kvinner og menn
- Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger
- Interesseorganisasjoner
- Investerings tiltak i jordbruket
- Jakt
- Jegerregister
- Jordbruksareal og dyrking av ulike vekster
- Jordbruksavlinger
- Kloakk- og renovasjonsvirksomhet
- Kontrollerte slakt
- Kostnadsindeks for lastebiltransport
- Kvadratmeterpriser for eneboliger
- Landbruksundersøkelsen
- Landtransport
- Lastebilundersøkelsen
- Leie- og arealstatistikk for kontorlokaler
- Lufttransport
- Lønn ansatte i bygge- og anleggsvirksomhet
- Lønn ansatte i finansiell tjenesteyting og forsikring

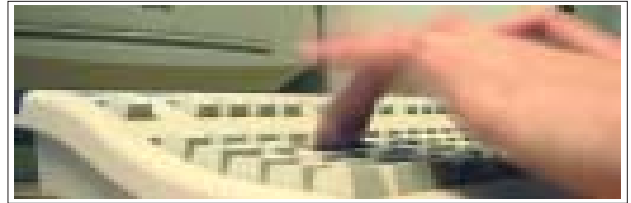

- Lønn ansatte i forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift
- Lønn ansatte i helse- og sosialtjenester
- Lønn ansatte i industri
- Lønn ansatte i kommunal og fylkeskommunal virksomhet
- Lønn ansatte i kraftforsyning
- Lønn ansatte i olje- og gassutvinning og bergverksdrift
- Lønn ansatte i privat undervisning
- Lønn ansatte i samferdsel
- Lønn ansatte i skoleverket
- Lønn ansatte i sosiale og personlige tjenester
- Lønn ansatte i varehandel
- Lønn heltidsansatte funksjonærer i industri og bygge- og anleggsvirksomhet
- Lønn sjøfolk på skip i innenriks sjøfart
- Lønn statens embets- og tjenestemenn
- Lønnsendring
- Lønnsindeks
- Norges fiskerier
- Norskregistrerte skip i innenriksfart
- Norskregistrerte skips anløp i utenlandske havner
- Omsetning
- Ordrer bygge- og anleggsvirksomhet
- Overnattinger
- Pensjonsordninger utenfor folketrygden
- Personlig tjenesteyting
- Post og telekommunikasjoner
- Prisindeks for arkitekttjenester
- Prisindeks for engros handel
- Prisindeks, brukt bolig
- Prisindeks, nye eneboliger
- Prisstatistikk for nye flerbolighus
- Produksjonsindeks, bygg og anlegg
- Radio og fjernsyn
- Registrert avgang av store rovdyr og ørn
- Regnskap ikke-finansielle aksjeselskaper
- Reisebyråer
- Reiser
- Selvangivelsesstatistikk
- Sjøulykker
- Skatt
- Skogavvirkning
- Skogkultur
- Skogsveier for motorkjøretøyer
- Timefortjeneste i industri og privat bygge- og anleggsvirksomhet
- Veitrafikkulykker med personskade
- Veitrafikkulykker med vogntog
- Volumindeks for engros handel

Mer IKT-statistikk

Statistisk sentralbyrå fortsatte satsingen på statistikk om informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i 2001.

I januar 2001 ble rapporten «*Use of ICT in Nordic enterprises 1999/2000*» publisert. Rapporten var redigert av Statistisk sentralbyrå i samarbeid med de nasjonale statis-

På www.ssb.nolikt er SSBs statistikk om informasjons- og kommunikasjonsteknologi samlet.

tiske byråene i Danmark, Finland og Sverige. Publikasjonen presenterte statistikk om bruk av Internett og elektronisk handel i nordisk næringsliv. I mars kom ny statistikk for næringslivet. Den inneholdt opplysninger om omsetning, sysselsetting, lønnskostnader og investeringer. Statistikken «*Bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i næringslivet*» ble publisert i serien Rapporter.

I 2001 er det gjennomført en metodisk vurdering av denne statistikken med produksjon av usikkerhetsberegninger. Det er blitt publisert tall for utenrikshandel, sysselsetting, omsetning og verdiskapning for IKT-sektoren. I desember kom publikasjonen «*The ICT Sector in the Nordic countries 1995-2000*». Den var et resultat av samarbeidet mellom de statistiske byråene i Norden. Innholdet viste betydningen til IKT-sektoren i forhold til resten av økonomien i landene.

SSB sammenstilte høsten 2001 en årspublikasjon (IKT-barometeret) på grunnlag av finansiering fra Nærings- og handelsdepartementet.

Publikasjonen viser en del hovedtrekk ved det norske informasjonssamfunnet.

Det er forberedt start av datafangst fra Internett-leverandører i 2002. Den nye undersøkelsen vil fokusere på infrastruktur og skal blant annet gi detaljert regional statistikk om nordmenns tilgang til bredbånd. Det er også lagt til rette for publisering av kvartalsstatistikk for telekommunikasjon i 2002. Kvartalsstatistikken vil inneholde informasjon om den økonomiske utviklingen i denne næringen.

«Jeg tror det har vært en suksess. Det tror jeg ikke det er noen som helst tvil om.»

SSB-veteran Gisle Skancke på 125-årsjubileet i samtale om opprettelsen av SSB Kongsvinger

Nye tjenestestatistikker

I 2001 ble tjenestestatistikken i Statistisk sentralbyrå utvidet blant annet innenfor statistikkområdene strukturstatistikk, prisstatistikk, lønnsstatistikk og regnskapsstatistikk.

Prisstatistikk

Statistisk sentralbyrå har siden 1997 arbeidet med å utvikle prisindekser for forretningsmessig tjenesteyting. Dette er et område hvor det i dag finnes lite statistikk både nasjonalt og internasjonalt.

Hovedårsaken er at tjenester ofte er svært sammensatte og unike, noe som gjør det vanskelig å sammenlikne priser over tid. Også internasjonalt sliter man med å få laget gode prisindekser for tjenester, derfor foregår det mye utviklingsarbeid og samarbeid på det internasjonale området.

I 2001 fikk norske arkitekttjenester en egen prisindeks.

I mai 2001 begynte Statistisk sentralbyrå å publisere en kvartalsvis prisindeks for arkitekttjenester. Indeksen inkluderer prisdata fra og med 1. kvartal 1998. Arkitekttjenester er det første område innenfor forretningsmessig tjenesteyting som får en egen prisindeks.

SSB vil i 2002 starte publisering av en prisindeks for byggteknisk konsulentvirksomhet. I tillegg er det gjort forsøk på å lage prisindekser for databehandlingstjenester samt annonse- og reklamevirksomhet. For disse næringene har arbeidet ikke ført fram. Vi vil derfor trekke på nye erfaringer fra andre land og forsøke andre framgangsmåter enn de som er benyttet så langt.

Lønnsstatistikk

Innhenting og kvalitetssikring av ny lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet ble satt i gang høsten 2001 med publisering våren 2002. Lønnsstatistikken dekker dermed alle næringer.

Regnskapsstatistikk

Regnskapsstatistikken ble betydelig bygget ut i 2001. Det ble etablert og publisert ny regnskapsstatistikk for ikke-finansielle aksjeselskaper etter spesifikasjonskravene i næringsoppgaven.

Statistikken bygger på utvalg, dekker alle næringer og gir mer detaljert informasjon fra regnskapene enn statistikken fra foretakenes årsoppgjør.

«Vi er først og fremst opptatt av å kombinere data fra en rekke kilder for å lage en sammenhengende og sammenfattende statistisk beskrivelse på tvers i samfunnet og over tid. Vår oppgave er ikke å produsere en strøm av løsrevne enkeltinformasjoner.»

Administrerende direktør Svein Longva i sin tale ved 125-årsjubileet

Miljøtilpasning av landbruksstatistikken

Å ivareta hensynet til miljøet er blitt en sentral målsetting i landbrukspolitikken, og det er inngått internasjonale avtaler om reduksjon av forurensninger. I over 10 år har SSB hatt som oppdrag å skreddersy statistikk som belyser landbrukets miljøpåvirkning.

Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet har gått sammen om å lage et system for resultatkontroll for å kunne dokumentere og vurdere resultatene av miljøinnsatsen i landbruket. Statistisk sentralbyrå ble trukket inn i dette arbeidet tidlig på 1990-tallet og tildelt oppdraget med å være datakoordinator. I tillegg har SSB ansvaret for utarbeidelse av statistikken.

Grunnlagsdata

I første omgang omfattet dette sammenstilling og gjenbruk av eksisterende data om arealbruk, husdyrhold og gjennomføring av tekniske miljøtiltak. En del grunnlagsdata er samlet inn via statistiske undersøkelser eller administrative registre i mange år. Dette gjelder for eksempel areal av ulike vekster og antall husdyr.

Opplysninger om tekniske tiltak, som bygging eller utbedring av gjødselkjellere og siloer, har vært tilgjengelig fra administrative registre i forbindelse med tilskuddsordninger. Et viktig formål med sammenstillingen er å lage statistikk for det området som drenerer til Nordsjøen.

Omlegging

I tillegg har SSB lagt om sine utvalgsundersøkelser i jordbruket til i større grad enn tidligere å omfatte miljørelaterte forhold. Dette gjelder opplysninger om jordarbeiding og sprøyting av kornareal og bruk av nitrogen og fosfor i handelsgjødsel på korn- og engarealer. Disse vekstene utgjør om lag 80 prosent av det samlede jordbruksarealet i drift. Det har også inngått spørsmål om lagerkapasitet for husdyrgjødsel og areal tilført husdyrgjødsel. De fleste spørsmålene har vært med i flere år, slik at en har kunnet bygge opp tidsreier.

Økt omfang

Omfanget av opplysninger som samles inn og stilles sammen har økt gradvis opp igjennom årene. I første rekke gjelder dette data fra administrative kilder og beregninger på allerede eksisterende data. Dette gjelder eksempelvis økologisk jordbruk og beregninger av utslipp av klimagasser. Statistisk sentralbyrå gjennomførte dessuten i 2001 en spesialundersøkelse om lagring og spredning av husdyrgjødsel, og i 2002 gjøres en undersøkelse om bruk av plantevernmidler.

SSB har nå en rekke statistikker om landbruk og miljø, blant annet om økologisk jordbruk, utslipp av klimagasser og om lagring og spredning av husdyrgjødsel.

Forskningsvirksomheten

Forskningsdirektør: Ådne Cappelen

Forskningsavdelingen

Forskningsdirektør: Ådne Cappelen
Avdelingen hadde ved utgangen av 2001 72 ansatte, 24 kvinner og 48 menn og utførte 69 årsverk i 2001.

Regnskapet for 2001 viser 23 millioner kroner i bevilgning over statsbudsjettet og 14 millioner i oppdragsinntekter.

Fagdirektørens stab: 6,5 årsverk

Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller

Nils Martin Stølen
16,8 årsverk/Oslo

Seksjon for ressurs- og miljøøkonomi

Torstein Arne Bye
18,2 årsverk/Oslo

Seksjon for makroøkonomi

Erling Holmøy
19,6 årsverk/Oslo

Seksjon for mikroøkonomi

Jørgen Aasness
7,8 årsverk/Oslo

Avdeling for personstatistikk

Seksjon for demografi og levekårsforskning

Kari Skrede
14,9 årsverk/Oslo
Seksjonen hadde 15 ansatte ved utgangen av 2001, 8 kvinner og 7 menn. De utførte 14,9 årsverk. Regnskapet for 2001 viser 3 millioner kroner i bevilgning over statsbudsjettet og 4 millioner i oppdragsinntekter.

Forskningsenhetene arbeider med

- Arbeidsmarkedsframskrivninger
- Arbeidsmarkedsøkonomi
- Arbeidstilbud
- Arbeidstid
- Barns økonomiske levekår
- Barnefamilier
- Bedriftsatferd og produktivitet
- Bedriftsbeskatning
- Befolkningsframskrivninger
- Bolig- og levekårs-, generasjons- og livsløpsforskjeller
- Boligkvalitet og markedsverdi
- Boligskatt
- Bærekraftig forvaltning av nasjonalformuen
- Det utvidede inntektsbegrepet
- Drivhuseffekten
- Dødelighetsanalyser
- Effekten av klimatiltak
- Effektive satser for næringsstøtte
- Energieffektivitet
- Enslige forsørgere
- Familieetablering
- Fleksibel energibruk
- Fornybare energikilder/virkning av klimaavtale
- Framskrivning av avfallsmengder
- Frivillige miljøinnsats: Moralske og sosiale normer
- Fruktbarhetsanalyser
- Generasjoner
- Grønne konsumenter og produsenter
- Handel, vekst og miljø
- Helhetlige levekårsanalyser
- Historisk statistikk for industri
- Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk
- Husholdningenes energi- etterspørsel
- Indirekte skatter
- Inflasjonsmål eller fastkurspolitikk
- Innenlandske flyttinger
- Inntektsfordeling
- Innvandring og innvandreneres levekår
- Innvandring og integrasjon
- Investeringsatferd
- Kommunal fordelingsanalyse
- Kommunale effektivitetsanalyser
- Kommunale utgifter
- Kommunenes inntektssystem
- Konjunkturrapporter

- Konsumentatferd
- Kontantstøtte
- Kostnadseffektivitet ved endogen teknisk utvikling
- Krafthandel og transmisjonskapasitet
- Kronisk fattigdom
- Levekår
- Likestilling
- Livsløp
- Lønnsstruktur og sysselsetting
- Markedsmakt i kraftmarkedet
- Miljøvirkningene av norsk eksport av gasskraft
- Norge uten olje
- Oljemarkedet i det 21. århundre
- Omsettelige kvoter kontra avgifter i klimapolitikken
- Organisasjonsformer i offentlig tjenesteyting
- Pensjoner
- Petroleumsmarkedet og utslipp av klimagasser
- Prisdannelse
- Prisindekser
- Putty-clay-modeller
- Regional arbeidsmarkedsmobilitet
- Regionale konjunkturoversikter
- Regionale lønnsforskjeller
- Retningsbestemte substitusjonselastisiteter
- Samboerstatistikk
- Samlivsmønstre
- Skatteberegninger for Stortinget og Finansdepartementet
- Skatter og stønader
- Sluttbehandling av avfall
- Sosial kapital og miljø
- Sosiale normer for svart arbeid
- Statistikkens historie
- Stokastiske befolkningsframskrivninger
- Tidligpensjonering
- Tidsbruk generelt
- Tidsbruk blant foreldre
- Trygdeanalyser
- Utdanningsframskrivninger
- Utdanning og vekst
- Utforming av internasjonale miljøavtaler
- Utslippskonsekvenser av handelsliberalisering
- Velferd og fordeling
- Økonometrisk analyse av eksport og import

Et kaldere samfunn?

– Mange mener at vi har fått et kaldere samfunn hvor folk ikke lenger tar ansvar for hverandre. Dette er et bilde som bør nyanseres. Det er heller blitt færre enn flere sosialt isolerte, og omfanget av uformell omsorg har vært temmelig stabilt.

– Noen vil nok også bli overrasket over at det ikke har vært noen økning av de alvorligste voldsforbrytelsene, i kontrast til den massive mediedekningen av slike saker.

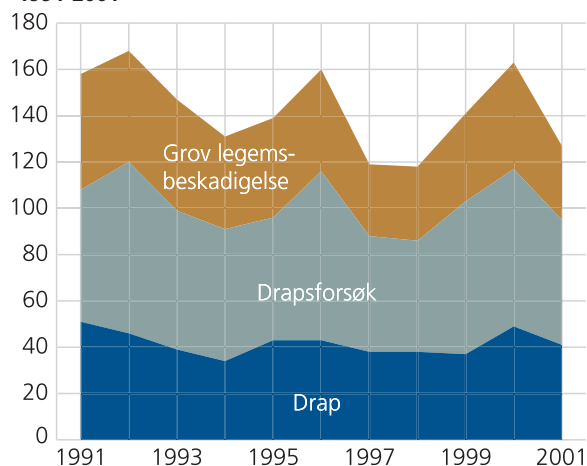
Slik lyder noen av funnene i Statistisk sentralbyrås langvarige forskningsprosjekt om verdier i det norske samfunn, som ble publisert i fjor. Utredningen, som ble laget til Langtidsprogrammet 2002-2005, tar for seg spørsmål rundt hva det gode liv og samfunn innebærer.

Hvordan måler man det gode liv? Anders Barstad, redaktør for utredningen og sosiolog i SSB, forklarer at det har blitt lagt vekt på disse sidene ved et godt liv: Fritid og tidsbruk, helse, inntekt og materielle goder og sosial deltaking. Dette er sider ved levekårene som befolkningen selv tillegger stor betydning, og som tildels utgjør viktige satsingsområder for offentlig politikk.

Anders Barstad og professor Ottar Hellevik ved Universitetet i Oslo skriver nå bok om resultatene. Den skal publiseres i 2002.

«Noen vil nok også bli overrasket over at det ikke har vært noen økning av de alvorligste voldsforbrytelsene, i kontrast til den massive mediedekningen av slike saker.»

Anmeldte drap, drapsforsøk og grov legemsbeskadigelse, 1991-2001

Forsker Rolf Aaberge

«Det er mellom 27 000 og 32 000 barn som bor i husholdninger med lav inntekt.»

Fattigdom i ny tid

Fattigdom har fram til nylig vært et fenomen mange gjerne har reservert for andre verdensdeler eller en fjern norsk fortid. Fjoråret brakte imidlertid for fullt med seg søkelyset på fattigdom som en side av norsk virkelighet. Debattene har rast i media og på den offentlige arena.

Også harde fakta og tall har det hersket diskusjoner og usikkerhet omkring. I rapporten «Barn i husholdninger med lav inntekt» som kom i 2001, viste Statistisk sentralbyrås beregninger at det er mellom 27 000 og 32 000 barn som bor i husholdninger med lav inntekt.

Usikkerheten rundt det faktiske antall fattige skyldes at det ikke finnes klare etablerte og allment aksepterte definisjoner av hva som menes med fattigdom eller hvordan den best kan måles. Innen fattigdomsforskningen er det over tid blitt introdusert en rekke ulike tilnærminger for definisjon og måling av fat-

tigdom. Ett av skillene går på om fattigdom skal defineres ut i fra «absolutte» kriterier eller om definisjonen av fattigdom skal være «relativ» og avhenge av den gjennomsnittlige levestandarden i samfunnet. I de fleste OECD-landene er det etter hvert blitt etablert praksis å definere fattigdom i forhold til den gjennomsnittlige levestandarden. Denne avklaringen løser imidlertid bare ett av mange problemer som en støter på i forbindelse med definisjon og måling av fattigdom. Avklaringen av disse problemene er forbundet med diskutabile valg. De viktigste er

- inntektsbegrep og periode for opptjening av inntekt
- ekvivalensskala; skala som benyttes til å gjøre inntekt mellom personer fra små og store hushold sammenlignbare
- fattigdomsgrense.

Ved å basere oss på årlig inntekt (etter skatt) som mål på forbrukspotensial finner vi at mellom 4 og 6 prosent av befolkningen har så små økonomiske ressurser at de kan karakteriseres som fattige. Blant dem som inngår i denne gruppen, skjuler det seg imidlertid personer som bare forbigående har lave inntekter. Dette kan for eksempel være personer som er under utdanning eller næringsdrivende og aksjonærer som har bokført store tap på selvangivelsen. I tillegg vil det være flere personer i lavinntektsgruppen – særlig alderspensjonister – som har en betydelig finansformue. Dersom en utelater disse personene, fører det til en betydelig reduksjon i andelen personer med lav inntekt.

Alternativt kan en benytte inntektsopptjening over flere år som grunnlag for å identifisere personer med lav inntekt. Dette vil redusere de tolkningsproblemene som er forbundet med årlig inntekt som mål på individenes forbrukspotensial. Dessuten oppnås innsikt om lavinntekt bare er en forbigående tilstand eller om det har en mer permanent karakter. Studier utført i SSB viser at andelen av befolkningen som kan karakteriseres som kronisk fattige, ligger mellom 1,5 og 2,1 prosent, avhengig av om inntektsperioden dekker 10 eller 5 år.

Artikler om fattigdom

«Extent, Level and Distribution of Low Income in Norway, 1979-1995» av Rolf Aaberge, Arne S. Andersen og Tom Wennemo i *Powerty and Low Income in the Nordic Countries*.

«Har Norge flere «fattige» eldre enn andre land?» av Jon Epland i *Økonomiske analyser* nr. 7/2000.

«Barn i husholdninger med lav inntekt: Omfang, utvikling, årsaker» av Jon Epland i SSBs serie Rapporter 2001/9.

«Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt» av Mads Ivar Kirkeberg i *Samfunnsspeilet* 2/2001.

«Velferd, ulikhet og fattigdom» av Jan R. Lyngstad i *På vei mot det gode samfunn?* i SSBs serie Notater 2001/21.

Hvordan har SSBs prognoser truffet?

I SSBs konjunkturanalyser presenteres anslag for den makroøkonomiske utviklingen. Nå er det mulig å se hvordan prognosene for 2001 slo an.

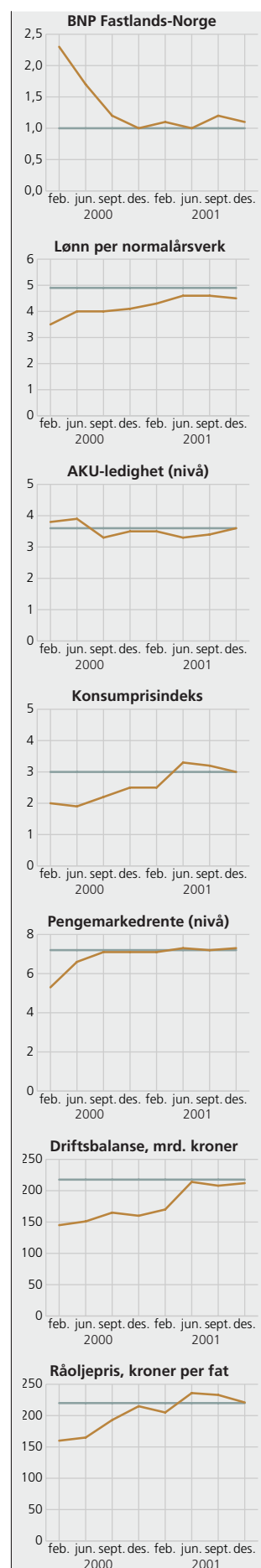
Framskrivningen for 2001 som ble presentert i februar 2000, hadde for lave anslag på det norske rentenivået og for lave lønns- og prisvekstanslag. Reallønnsveksten var imidlertid godt anslått. Dette bidro til sterkere innenlandsk etterspørsel, ikke minst konsum- og investeringsvekst, noe som igjen ga opphav til sterkere produksjonsutvikling. Oljeprisen var for lavt anslått, og derfor ble også overskuddet på driftsbalansen for lavt.

Allerede i juni 2000 ble det gjort justeringer som siden skulle vise seg å gi gode prediksjoner. Fra og med september 2000 har renteanslagene for 2001 vært meget gode. Anslagene for aktivitetsutviklingen (BNP Fastlands-Norge) og de ulike delene av etterspørselen ble da stort sett også meget gode. Vi overdrev nedgangen i oljeinvesteringene, men sammensetningen av oljeinvesteringen kan ha sikret at impulsene mot norsk økonomi ble rimelig godt anslått.

At konsumprisveksten ble undervurdert til og med i Utsynsprognosen februar 2001, kan i stor grad føres tilbake til den eksepjonelle elektrisitetsprisutviklingen i 2001.

Terrorangrepet 11. september forsterket de negative impulsene fra utlandet i form av enda svakere etterspørsel på norske eksportmarkeder og lavere råoljepris, men reduserte renter internasjonalt virket i motsatt retning. Hovedeffektene terrorangrepet har hatt på norsk økonomi i 2001, har trolig vært redusert bytteforhold (på grunn av oljeprisen), lavere eksport, mindre reiseaktivitet og en tro i markedet på reduserte renter.

De to første elementene kan man lese direkte ut av hvordan anslagene forandret seg fra 4. september til 4. desember. Samlet sett ser hendelsene ikke ut til å ha hatt veldig stor innvirkning på norsk økonomi i makro – så langt.

Prognoser for 2001 slik de ble presentert hvert kvartal i 2000 og 2001. Vekstrater i prosent der ikke annet framgår. Den rette streken er fasiten.

Ny og bedre samboerstatistikk

Med støtte fra Barne- og familiedepartementet fullførte Statistisk sentralbyrå i 2001 et viktig pilotprosjekt for å videreutvikle statistikk over samboere med felles barn.

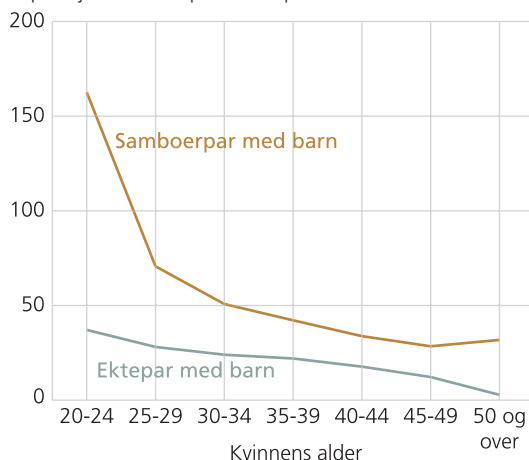
– For første gang har vi klart å vise hvor mange barn som årlig opplever foreldrebrudd. Mens vi har hatt god statistikk over antall barn som opplever separasjoner hvert år, har den nye samboerstatistikken gitt oss kunnskap om at barn av samboere utgjør to tredjedeler av alle barn som årlig opplever foreldrebrudd.

Med samboerbarna øker antallet barn som opplever at familien splittes fra nærmere 14 000 til totalt 21 400, sier forsker Turid Noack ved Seksjon for demografi og levekårsforskning.

Foruten å skape grunnlag for mer omfattende statistikk, åpner det seg diverse spennende og nyttige analyseoppgaver i tilknytning til den nye samboerstatistikken.

Separasjons-/bruddrater for ektepar/samboerpar med barn, i utvalgte aldersgrupper. 1999

Separasjoner/brudd per 1 000 par

«Ingen barn er, noen gang, i Skien-Grenlandsområdet, blitt skadet av den stripete, bengalske tiger, og følgelig kan man trekke den slutning at det absolutt tryggeste kjæledyr man kan velge i dette distriktet er en stripet, bengalsk tiger. Og at det samme, sannsynligvis, kan sies om hele Østlandsområdet.»

Odd Børretzen i sin epilog ved 125-årsjubileet

- 21 400 barn opplever årlig at foreldrene går fra hverandre, sier forsker Turid Noack.

– En gruppe som spesielt peker seg ut for videre studier, er de unge samboerne med barn, der nærmere hvert femte par flytter fra hverandre i løpet av et år. Hva kjennetegner denne gruppen sosialt og økonomisk? Når flyttet de sammen i forhold til barnets fødsel, og hvor stabilt har de bodd sammen? Hvordan ordner de det praktiske om samboerskapet tar slutt, og ikke minst: Hvordan ser de selv på sitt samliv og forskjellen mellom samboerskap og ekteskap? For å besvare slike spørsmål, trengs både større intervjuundersøkelser og mer kvalitative studier, sier Noack.

Prosjektet omfattet bare samboere med felles hjemmeboende barn.

Glødende skriveglede

Å skrive og opptre i massemedia er ikke udelt populært blant forskere. Blant økonomer er slikt beint ut en mangelvare. – Det ser ut til å være større etterspørsel enn tilbud på varen, ja, er Erling Røed Larsens kommentar. Han er forsker i økonomi, men med stor skrivekløe og lyst til å bringe forskningen ut til folket og inn i samfunnsdebatten.

– Når samfunnet ser at forskere faktisk leverer innsikt og kunnskap, gjør det noe med villigheten til å sette av knappe ressurser til forskning. Hvis samfunnet aldri så oss, ville det nok betvile verdien av det vi gjør, sier han.

– Kronikkskriving har flere aspekter. Motta-kerne blir opplyste og ønsker å debattere. Skriverne får sortert tanker, finner nye spørsmål og får skrivetrening samt utløp for ideer som presser på, sier Røed Larsen.

SSB-forskeren, med levestandard, forbruksmønster og miljø som spesialfelt, har gjort seg bemerket som en skrivefør økonom og har en rekke kronikker og populærartikler på samvittigheten. Hvordan og hvor mye tid forskeren skal vie til å formidle forskningen sin i massemediene, er et stadig tilbakevendende debatt-tema både i vitenskapsmiljøene selv og på andre arenaer. Selv om Røed Larsen understreker at ikke alle økonomiske forskere kan være like aktive, skinner det gjennom at vitenskapsstanden bør ta seg selv i nakken og være mer til stede når viktige samfunnsmaer er oppe til debatt i massemediene.

Kronikker av Erling Røed Larsen de siste årene:

Oppmerksomhet en verdifull vare
(Dagbladet, mars 2001)

Veipriser og kollektivtrafikk
(Dagsavisen, januar 2001)

Hvem bestemmer renten?
(Dagbladet, november 2000)

Olje eller arbeidskraft?
(Dagbladet, juli 2000)

Miljø, rovdyr og samfunnsøkonomer
(Aftenposten, juni 2000)

Kan vi bruke oljepengene nå?
(Dagbladet, mai 2000)

– Min holdning er ikke at alle forskere bør skrive kronikker, delta i intervjuer og levere utspill i media. I den grad en allmenn orientering forhindrer den dypeste ekspertise, ligger det et stort tap dersom enhver forsker skal skrive kronikker. Noen, kanskje mange, bør få lov til å gruble dypt over svært tekniske spørsmål uten å bli belemret med å skrive. Men samtidig – dersom du vet noe som kan være viktig for samfunnet, må det være viktig å spre kunnskapen. Dessuten, når du forsøker å skrive en enkel framstilling av et økonomisk synspunkt, kan du rammes av en tvil du ikke oppnår når du skriver for likesinnede. Denne tvilen er kjer- nen i hele det vitenskapelige arbeidet, og er derfor enormt verdifull.

Erling Røed Larsen har markert seg som kronikkforfatter om økonomisk forskning.

Samfunnsengasjert

Røed Larsen har doktorgrad i økonomi fra University of California, Berkeley i USA og den litt uvanlige kombinasjonen av filosofi, psykologi og matematikk/økonomi fra hovedfagsgraden ved Universitetet i Oslo.

Forskeren lar seg lett engasjere:

– Jeg tror det er mulig å forbedre og bidra til positive samfunnsendringer. Da er det naturlig å delta i samfunnsdebatten, slik at ny kunnskap kan være en del av premissene når for eksempel politiske beslutninger skal tas. For meg er det utrolig å møte økonomer som omtrent ikke leser aviser. Eller som leser aviser uten å føle en sterk trang til å delta i debatten! I Forskningsavdelingen her i SSB er det en fin forståelse og aksept for forskere som ønsker å delta i det offentlige rom, så vel som for mer «spesialistforskere» som ikke på samme måte bruker massemediene som kanal for sin forskning.

– Selv føler jeg også en dyp glede ved å lese og å skrive. Mange tror meg ikke når jeg sier at det aller viktigste er prosessen, ikke det å få resultatet sett av andre. Det er morsomt å bli sett av andre, selvsagt, fordi det ligger et element av showmanship i å delta, men det er sekundært. Det lyder pompøst og pretensiøst, men jeg prøver likevel: Jeg tror jeg finner en like stor glede i å sette punktum for en setning jeg har sans for, som en arkitekt føler når hun tegner en fin konstruksjon, avslutter Røed Larsen.

Tverrgående aktiviteter

Tverrgående aktiviteter foregår i hele SSB. Administrasjonsavdelingen og seksjonene for IT, metode og standarder, informasjon og publisering, internasjonal statistisk rådgivning og staben hos administrerende direktør har alle tverrgående oppgaver.

Regnskapet for 2001 for disse enhetene viser sammenlagt 132 millioner kroner i bevilgning over statsbudsjettet og 12 millioner i oppdragsinntekter. Til sammen hadde enhetene 193 ansatte ved utgangen av 2001.

De tre statistikkavdelingene og Forskningsavdelingen utfører også tverrgående aktiviteter. Det største brukerfinansierte oppdraget i 2001, KOSTRA (se side 38), er for eksempel ledet fra Avdeling for økonomisk statistikk.

Administrasjonsavdelingen

Administrasjonsdirektør: Cecilie Wilberg
Stab: 4,9 årsverk

Avdelingen har 69 ansatte, 45 kvinner og 24 menn, og utførte til sammen 64 årsverk i 2001.

Seksjon for budsjett og regnskap

Gunhild Holta
8,8 årsverk/Oslo

Seksjon for personaladministrasjon

Heidi Torstensen
8,4 årsverk/Oslo

Kontor for fellestjenester, Oslo

Geten Engelstad
21,5 årsverk/Oslo

Kontor for fellestjenester, Kongsvinger

Karin Wang
20,3 årsverk/Kongsvinger

Tverrgående seksjoner

Seksjon for IT

Rune Gløersen
48,2 årsverk/Oslo og Kongsvinger –
49 ansatte, 10 kvinner og 39 menn

Seksjon for statistiske metoder og standarder

Jan Bjørnstad
19,3 årsverk/Oslo – 20 ansatte,
10 kvinner og 10 menn

Seksjon for informasjon og publisering

Anne Skranefjell
40,7 årsverk/Oslo og Kongsvinger –
43 ansatte, 34 kvinner og 9 menn

Seksjon for internasjonal statistisk rådgivning

Bjørn K. Wold
4,8 årsverk/Oslo – 6 ansatte, 3 kvinner
og 3 menn
I tillegg kommer korttidskonsulenter (ca.
4,3 årsverk) og langtidskonsulenter (1,7
årsverk) som er fordelt ut på alle andre
seksjoner, finansiert ved oppdragsmidler.

Administrerende direktørs stab

6 årsverk/Oslo og Kongsvinger –
6 ansatte,
3 kvinner og 3 menn

Lag egne tabeller!

I mars 2001 fikk ssb.no et nytt tilbud: statistikkbanken. Her kan brukerne selv velge variabler og få laget egne tabeller.

Statistikkbanken inneholder data fra mange statistikkområder, blant annet befolkning, areal, barnehager, skoler, utdanning, valgresultater, inntekt, skatt, kjøretøyer, arbeidsledighet, sosialhjelp, kommuneregnskap og utslipp til luft. En kan også få tall for hver enkelt kommune i landet. I desember 2001 ble også tall over handelen med utlandet lagt inn i statistikkbanken.

Der finnes månedlige tall for import og eksport, både etter vare og land for de to siste årene.

Den enkelte bruker kan selv velge hvilke opplysninger som skal tas ut, og resultatene kan vises på skjerm eller lastes ned for bruk i for eksempel regneark.

Som våre naboer

Statistikkbanken er utviklet i nært samarbeid med statistikkbyråene i Sverige og Danmark, som også har tilsvarende systemer.

– Det er fruktbart å samarbeide med våre nordiske naboer. Vi kan høste av deres erfaringer og bygge på deres dataprogrammer, noe som gjør arbeidet mer effektivt. Vi har mange likeartede utfordringer i Norden, sier prosjektleder Lars Rogstad.

Ny versjon på vei

Nå arbeides det med en ny versjon av statistikkbanken, som vil bli lansert i juli 2002. Den vil inneholde betydelig flere data, og funksjonaliteten vil også bli utvidet.

– Statistikkbanken styrker formidlingen til SSB. Den vil supplere den nyhetsorienterte formidlingen vi har i dag, og vårt statistikk-system vil bli mer helhetlig ved at for eksempel samme begreper og definisjoner brukes i de forskjellige statistikkene, sier Rogstad.

Mer elektronisk datainnsamling

Statistisk sentralbyrå går stadig steg videre mot mer elektronisk datainnsamling. Informasjons- og datautveksling med næringslivet (IDUN-prosjektet) spiller i så måte en viktig rolle. Et viktig resultat for IDUN i 2001 var at SSB, på pilotbasis, ga enkelte oppgavegivere til detaljomsetningsindeksen og de kvartalsvise investeringsstatistikkene tilbud om web-basert innrapportering. Tilbudet ble godt mottatt.

Tilbudet om elektronisk overlevering av data-materiale vil i løpet av 2002 utvides til å gjelde alle oppgavegivere til de nevnte statistikkene og etter hvert også til å gjelde flere undersøkelser.

SSB samarbeider med Skattedirektoratet og Brønnøysundregistrene om utviklingen av en felles elektronisk innrapporteringskanal (AltInn) der flere av SSBs skjema vil inngå. Både mottaket, skjema-genereringen og sikkerhetsløsningene er viktige oppgaver i prosjektet. 2001 ble benyttet til mye kartleggingsarbeid og utarbeidelse av kravspesifikasjoner for systemutviklingsiden. AltInn skal være operativ i løpet av 2002.

SSB samarbeider også med Skattedirektoratet og Brønnøysundregistrene om en felles løsning for innrapportering av selvangivelse og årlige regnskapsdata.

Under forutsetning av at næringsoppgaver ble levert elektronisk, ga SSB næringsdrivende i et utvalg kommuner tilbud om å rapportere strukturstatistikk for varehandel og industri via avgiverløsningen. Det var færre enn ventet som benyttet seg av løsningen, men arbeidet videreføres i 2002 hvor alle næringsdrivende tilbys å rapportere elektronisk.

I statistikkbanken kan du selv bestemme hvilke opplysninger du vil hente ut.

Hele landet med i KOSTRA

Høsten 2001 ble alle fylker og kommuner med i prosjektet for Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA).

– KOSTRA er et system for informasjonsutveksling mellom kommunene og staten. All rapportering fra kommunene til SSB skjer elektronisk, opplyser prosjektleder Anne-Britt Svinnset.

Prosjektleder Anne-Britt Svinnset og leder i KOSTRAs styringsgruppe, fagdirektør Olav Ljones, får nå tall fra alle landets kommuner inn i KOSTRA-systemet.

– De første tallene fra SSB blir publisert på ssb.no en måned etter innrapporteringsfristen. Hensikten er at tall som belyser den kommunale tjenesteproduksjonen, skal komme tidsnok til at de kan benyttes i årsmeldinger, budsjettering og planlegging.

Fra halvparten til fullskala

Våren 2001 rapporterte halvparten av landets kommuner og fylkeskommuner i henhold til KOSTRAs opplegg, og det ble publisert i tråd med planene.

Første fullskala rapportering og publisering, som omfatter alle kommuner og fylkeskommuner, ble gjennomført mars 2002. Deretter er KOSTRA over i ordinær drift.

Bedre samordning

Gjennom KOSTRA har den samlede kommunale rapporteringen blitt bedre samordnet. Faglig har utviklingen gått fra mange sektorsystemer mot et mer helhetlig og konsistent statistikkssystem.

Organisatorisk er det ryddet opp i mye dobbelrapportering. Det er utviklet omfattende ny publisering av kommunalstatistikk, som frigis langt tidligere enn før. Det er dessuten vunnet erfaringer med elektronisk rapportering som vil være til nytte for andre områder i SSB, poengterer Anne-Britt Svinnset.

«Byrået er premissleverandør for svært mange beslutninger i svært mange sammenhenger i Norge.»

Statsminister Jens Stoltenberg i sin tale ved 125-årsjubileet, juni 2001

Detaljert og raskt om stor sektor

Allerede 15. mars 2002 ble de foreløpige 2001-tallene for alle norske kommuner og fylker publisert.

– Dette er vesentlige tall, samme om du er makroøkonom med sans for store summer eller om du er interessert i hva som foregår i din egen kommune, sier fagdirektør Olav Ljones, leder i SSBs styringsgruppe for KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering).

– Kommunene og fylkeskommunene er til sammen en stor og viktig sektor i Norge, med ansvar for en dominerende del av de tjenestene som produseres her i landet: Barnehager, grunnskoler, videregående skoler, miljø, renovasjon, eldreomsorg, primærhelsetjeneste og sosial omsorg, for å nevne noe, sier Ljones.

– Summen av alle kommunene er helt sentral for å forstå norsk økonomi, og for lokaldemokratiet er det viktig at mest mulig informasjon er tilgjengelig for folk flest.

Ikke SSBs påfunn

Statistisk sentralbyrå har arbeidet med KOSTRA-prosjektet siden midten av 1990-årene, men ideen til en felles rapporteringskanal mellom kommunene og staten, kom opprinnelig fra Kommunal- og regionaldepartementet og Statskonsult. Arbeidet har bestått i å samordne både avsenderne – altså kommunene og fylkene – og mottakerne – altså de forskjellige statlige organene. Tidligere ble det sendt en rekke ulike rapporter fra en rekke forskjellige etater i hver kommune og hvert fylke til forskjellige deler av staten, og de ulike statsorganene ba i mange tilfeller om samme informasjon, slik at det ble mye dobbelrapportering. Kommunene hadde også ulik forståelse av begreper og regnskapsføring, slik at tallene deres ikke alltid var mulig å sammenlikne.

– Målet for KOSTRA har vært å få til en samlet, samordnet og elektronisk rapportering fra kommunene til staten, sier Ljones.

– Vi har også elektronisk tilbakerapportering til kommunene. Når de foreløpige tallene er lagt ut på Internett, har vi en tett dialog med kommunene der vi retter opp eventuelle feil. Endelige tall publiseres 15. juni – et halvt år etter at regnskapsåret er avsluttet.

Lettere å sammenlikne med naboer

– Med KOSTRA-tallene blir det lettere for kommunene å sammenlikne seg med andre, for eksempel nabokommunen. Alle kommune-styrer og kommunale etater er potensielle brukere av disse tallene. For departementene vil KOSTRA-prosjektet lette mye av arbeidet med kommunesektoren. SSB har også stor glede av prosjektet, vi har omfattende statistikk om kommunene i de fleste deler av organisasjonen, sier han.

– Kommunesektoren er en enorm sektor som er under stadig utvikling og som stadig er utsatt for kritiske søkelys og reformdiskusjoner. Da er det også et stort behov for god statistikk.

Elektronisk pionerarbeid

– SSBs IT-ansatte har bidratt til et pionerarbeid både når det gjelder elektronisk innrapportering og tilbakerapportering, sier Ljones. – Mange har sikkert vært redde for at prosjektet skulle ende som nok en offentlig IT-skandale, men det har vi til nå greid oss unna.

KOSTRA ser ut til å bli en stor suksess. Kommunene har tatt ansvar og vist ansvar, og SSB har vist at de har evne til å håndtere et såpass stort prosjekt. Kompetansen fra KOSTRA kan vi også bruke i andre sammenhenger, for eksempel i IDUN-prosjektet (Informasjons- og datautveksling med næringslivet), sier Ljones.

Nøkkeltall om KOSTRA-prosjektet 2001:

- Alle kommuner og fylkeskommuner er med
- Budsjett:
 - 13 millioner kroner i markedsoppdrag
 - 3,6 millioner kroner SSB-finansiert
- Årsverk i SSB til KOSTRA: 18
- Styringsgruppeleder: Olav Ljones
- Prosjektleder: Anne-Britt Svinset

Planene for 2002:

- Alle kommuner og fylkeskommuner rapporterer etter KOSTRA's opplegg for 2001. Publiseringdatoer: Ureviderte tall 15.mars og opprettede tall 15.juni
- Prosjektet avsluttes 1. juli, og KOSTRA går over i drift
- Budsjett:
 - Prosjektavslutning: 6,5 millioner kroner i markedsoppdrag
 - Driftsstart: 2,7 millioner kroner (markedsoppdrag).
 - SSB-finansiert (samlet): 4 millioner kroner
- Årsverk i SSB til KOSTRA: 23

Sikkerheten i fokus

Arbeidet med sikkerheten i SSB har vært en prioritert oppgave i 2001. Dette var det første hele året SSB hadde en egen stilling som sikkerhetsrådgiver. SSBs oppgavegivere og samarbeidspartnere må være sikre på at den informasjonen som gis ikke blir kompromittert eller misbrukt.

Datatilsynet har ved flere anledninger gitt offentlig uttrykk for tillit til den måten SSB behandler opplysningene. Men de har også varslet en gjennomgang av SSBs sikkerhetsrutiner.

Ny lov om behandling av personopplysninger trådte i kraft 1. januar 2001. Overgangsbestemmelser gjør at SSB ikke er underlagt den nye loven enda, men fremdeles har forholdt seg til personregisterloven og rammekonsepsjon fra Datatilsynet. Det har vært en god og konstruktiv dialog med Datatilsynet for å legge til rette for at SSB i løpet av 2002 skal komme inn under den nye loven. Arbeidet med å få behandlingen av beskyttelsesverdige opplysninger fullt ut i samsvar med de

krav som myndighetene setter har vært prioritert, blant annet har SSB oppgradert dokumentasjons- og internkontrollsystemene for behandling av personopplysninger. Et viktig tiltak for å bedre dokumentasjonen av data i SSB har vært å bedre dokumentasjonsverktøyet «Datadok». Dette arbeidet ble påbegynt i 2001. Ny og bedre versjon av Datadok foreligger i 2002.

Det er opprettet en egen tverrfaglig referansegruppe for å vurdere detaljeringsnivå på nye statistikkpublikasjoner slik at personvernet ikke krenkes.

I juni ble det utgitt ny sikkerhetshåndbok for SSB. Håndboken fastsetter blant annet mål for sikkerhetstjenesten, sikkerhetsstrategier og ansvarsforholdene innenfor sikkerhetstjenesten i SSB, samt rettleiding og prosedyrer for behandling av personopplysninger. Håndboken er en del av SSBs kvalitetssystem og har linker til prosedyrer, lover og annet regelverk som er relevant for den enkelte medarbeider i SSB. Denne formen for håndbok har medført at rutinene og bestemmelsene er blitt mer synlige og enklere å finne fram i.

«Noen ganger gikk det kanskje litt over streken, som når intelligenskvotient ble nevnt som en permanent egenskap det kunne være nyttig å ha med i registrene.»

Fagdirektør Johan-Kristian Tønder i sin tale om tidligere folketellinger ved 125-årsjubileet

Ny strategiplan

Statistisk sentralbyrå utarbeider nå en ny strategiplan som vil avløse Strategiplan 1997 -. Den nye planen er ment å dekke de nærmeste årene.

Strategiplanen beskriver retningslinjer og prinsipper for offisiell statistikk, og viser hvordan en tenker seg utviklingen i den offisielle statistikken generelt og i Statistisk sentralbyrås virksomhet spesielt i årene som kommer.

Statistisk sentralbyrå har et samordnende ansvar for offisiell statistikk. For å bedre kvaliteten og styrke koordineringen av offisiell statistikk i Norge, foreslås det å opprette et statistikkråd. Dette er tenkt å ha representanter for Statistisk sentralbyrå og andre viktige statistikkprodusenter.

Endringer i samfunnet må avspeiles i statistikken. Viktige trekk ved årtusenskiftet er utviklingen av tjeneste- og informasjonssamfunnet med integrering av markeder på tvers av landegrenser og flytting av arbeidskraft. Økonomien dereguleres, og det legges større vekt på markedsløsninger og etterkontroll enn på sentral planlegging. Det er økende fokusering på levekårsforhold, fordelingsaspekter og miljø. Dette er samfunnstrekk som medfører nye statistikkbehov.

Planen omtaler også Statistisk sentralbyrås ledelse og organisasjon. Det vil bli foretatt en systematisk organisasjonsgjennomgang i 2002.

Det ligger flere utredninger og delstrategier bak strategiplanen. Eksempler er utredninger fra nordisk strategigruppe, utredning om forholdet til næringslivet og om regionalstatistikk, samt nye personalpolitiske retningslinjer og en IT-strategi.

Et høringsutkast til Strategiplan 2002- er sendt til brukere av statistikk og analyser, oppgavegivere, produsenter av offisiell statistikk og andre samarbeidspartnere. Høringsutkastet finnes på www.ssb.no/omssb/strategi/.

Mer effektiv IT

I tilknytning til SSBs nye strategiplan er det også utformet en ny strategi for IT (informasjonsteknologi). Der blir det understreket at satsingen på elektronisk datafangst og elektronisk formidling skal videreføres, med sentrale løsninger som håndterer at data samles inn på ulike måter. Det er også et mål å utvikle eller anskaffe mer effektive verktøy for den løpende statistikkproduksjonen. Spesielt bør det bli enklere for fagseksjonene å kunne utføre ad-hoc oppdrag effektivt.

Det skal også utvikles sentrale støttesystemer for innlegging av metadata, slik at man skal kunne legge inn metadata om et objekt én gang, med sikte på at disse dataene kan brukes om igjen i flere systemer og i alle faser av statistikkproduksjonen.

Løsninger for kontorstøtte må tas mer systematisk i bruk for å lette og effektivisere det løpende kontorarbeidet. Det må sikres god sammenheng mellom det administrative arbeidet og det statistikkfaglige arbeidet, slik at den administrative informasjonsmengden integreres med statistikkproduktene der hvor det er hensiktsmessig.

SSB blant publikum

Denne høsten deltok SSB på to arrangementer i Oslo beregnet på det brede publikum. Under Kvadraturdagen, 18. august, var SSBs lokaler åpne for publikum. Om lag 70 interesserte stakk innom. Her fikk de besøkende et lite innblikk i hva SSB holder på med. Kvadraturdagen er et samarbeid mellom kulturinstitusjonene og arbeidsplassene i nærområdet til SSBs lokaler i Kvadraturen i Oslo der disse åpner sine dører og presenterer seg for publikum.

21. og 22. september hadde SSB stand på Forskningstorget på Universitetsplassen i Oslo. Forskningstorget er en del av Forskningsdagene som ble arrangert over hele landet. Målet var å vekke nysgjerrighet og interesse for forskning. Både store og små tok turen innom SSBs bod for å søke i navnestatistikken på datamaskinene eller for å få mer kunnskap om folke- og boligtellingsene i Norge som var tema for utstillingen.

Systematisk kvalitetsarbeid

Statistisk sentralbyrå arbeider systematisk med kvalitet. Dette er viktig for å beholde og forbedre SSBs posisjon og produkter. Kvalitetsarbeid er dessuten nøkkelen til effektivisering og omstilling.

Arbeidet tar utgangspunkt i brukernes behov. Statistikken skal være relevant, aktuell, punktlig, nøyaktig, sammenlignbar, sammenhengende, tilgjengelig og dokumentert. Det må tas hensyn til kostnader, og det forutsettes at statistikken utarbeides på et uavhengig grunnlag, er objektiv og at personvernet ivaretas.

Kvalitetsloser

I 2001 ble det utdannet 18 såkalte kvalitetsloser som nå deltar i om lag 30 prosjekter, men målet er å få kvalitetstankegangen inn i alle prosjekter og aktiviteter. Kvalitetsopplæring inngår i SSBs opplæring i prosjekt- og teamarbeid, men det vil i 2002 også bli utdannet flere kvalitetsloser. Kvalitetsarbeid dreier seg mye om holdninger, og kontinuitet er derfor viktig.

Dokumentasjon

Det vil bli arbeidet videre med dokumentasjon av kvaliteten. På SSB-nivå faller dette arbeidet sammen med arbeidet med resultatindikatorer, se eksempler på slike presentert som statistikk om statistikken (side 11). For den enkelte statistikk er flere av kvalitetskriteriene dokumentert i «Om statistikken» på ssb.no. Bruk av beste tilgjengelige metoder er en viktig side av det systematiske kvalitetsarbeidet. Datarevisjon er eksempel på et sentralt område hvor gode metoder og et mer samordnet opplegg skal gi gevinst. Dokumentasjon av rutiner og metoder som utgis i håndbøker i SSB er viktig. Men internasjonalt samarbeid og sammenlikning mellom statistikkbyråer i ulike land er også av stor interesse. Statistisk sentralbyrå arbeider aktivt for å utveksle erfaringer, metoder og teknologi med andre statistikkbyråer.

Statistiske metoder er sentrale for å bedre kvaliteten både ved innsamling, bearbeiding og analyse av statistikk. Det er et mål å øke bruken av slike metoder både i statistikkproduksjon og i analyser.

Kristin Bagaas er en av 18 kvalitetsloser som ble utdannet i 2001.

Hovedregel: Ikke tvangsmulkt for privatpersoner

De aller fleste undersøkelser som SSB sender til privatpersoner, er frivillige. Men alle har plikt til å svare i undersøkelser som er av ekstra stor samfunnsmessig betydning. Folke- og boligtellinger er helt avhengig av høy svarprosent. Derfor er det vedtatt at i dette tilfellet kan tvangsmulkt bli tatt i bruk, i aller siste instans.

Statistikkloven gir Statistisk sentralbyrå hjemmel til å bruke oppgaveplikt og eventuelt tvangsmulkt for å hente inn data til offisiell statistikk. De fleste undersøkelser rettet mot næringslivet har oppgaveplikt, og dersom skjemaet ikke er sendt inn etter gjentatte purringer, brukes det også tvangsmulkt.

De aller fleste undersøkelser mot privatpersoner, derimot, er frivillige. Statistisk sentralbyrå bruker bare oppgaveplikt i to undersøkelser av særlig samfunnsmessig betydning: arbeidskraftundersøkelsen og prisindeks for bruktboliger. Tvangsmulkt brukes normalt ikke overfor privatpersoner. Folke- og boligtellinger er et unntak. De er av så stor nasjonal betydning at tvangsmulkt kan brukes. Dersom svarprosenten blir lav etter to purringer, og dersom de som ikke svarer fordeler seg skjevt i befolkningen, vil statistikken fra tellingen bli alvorlig svekket, og SSB må vurdere å bruke tvangsmulkt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes i forhold til rettsgebyret som reguleres med jevne mellomrom. 1. januar 2001 utgjorde det 655 kroner. For årsstatistikkene utgjør tvangsmulkten 4 ganger rettsgebyret, 2 620 kroner. For korttidsstatistikker utgjør tvangsmulkten 3 ganger rettsgebyret, 1 965 kroner.

Tvangsmulkten innkreves av Statens innkrevingsentral og kommer selvsagt ikke SSB til gode.

Statistisk samarbeid i Norden

Det er et aktivt samarbeid mellom statistikkbyråene i Norden, der også statistikkontorene på Færøyene, Grønland og Åland deltar. Det praktiske samarbeidet foregår for en stor del i kontaktnett som er opprettet både for administrative områder og for statistikkområder. Det finnes rundt 40 kontaktnett, og nylig ble det etablert et eget nett for forskningsvirksomhet.

Hvert tredje år holdes det store nordiske sjefsstatistiker-møter, med deltakelse fra ledelsen av de statistiske sentralbyråene. I 2001 var det Sverige som hadde ansvaret for å arrangere dette møtet, som ble holdt i Visby på Gotland. Av temaene som ble drøftet, var blant annet strategi og formidling av mikrodataba til forskere. Den svenske statistikerforeningen arrangerte Nordisk statistikermøte i Kalmar i etterkant av sjefsstatistikermøtet. Dette er et møte som også holdes hvert tredje år og som er lagt i tilknytning til sjefsmøtet. Det første nordiske statistikermøtet ble holdt allerede i 1889. 2001-møtet hadde stor deltakelse og en rekke sesjoner, som Internett, internasjonalisering, privatisering/desentralisering, kunnskapsorientering og regionalisering.

Økt interesse for internasjonal statistikk

Etterspørselen etter EU-statistikk og internasjonal statistikk i Eurostat Datashop i SSBs bibliotek økte kraftig fra 2000 til 2001. Eurostat datashop ble opprettet våren 1999 i samarbeid med EUs statistiske kontor, Eurostat. Datashopens oppgave er å formidle Eurostatstatistikk. I 2001 har SSB undertegnet en kvalitetserklæring når det gjelder denne formidlingsvirksomheten.

Antallet forespørsler 1.-3. kvartal 2001 økte med 25 prosent fra tilsvarende periode året før, selv om det totale antall forespørsler foreløpig ikke har vært overveldende (201 forespørsler). De statistikkene som etterspørres mest, er utenrikshandelsdata, strukturstatistikk og befolkningsdata.

EØS-samarbeidet har høy prioritet

Innenfor det internasjonale samarbeidet har EØS-samarbeidet fortsatt høy prioritet og et betydelig omfang. Det ble i 2001 startet arbeid med å få på plass norske data som grunnlag for indikatorer som brukes for å sammenlikne situasjonen på en rekke områder mellom EU- og EFTA-land.

Indikatorerne inngår i rapporter til EU-toppmøtene. Statistisk sentralbyrå har også en statusrapport på aksjonsplanen for forbedring av korttidsstatistikk. Denne viser at de største utfordringene er å få på plass en del kvartalstall knyttet til nasjonalregnskap og offentlige finanser.

Seminarer og håndbok

Statistisk sentralbyrå har i 2001 arrangert to seminarer blant annet for å sette fokus på aksjonsplanen, strukturindikatorene og forbedre samarbeidet med eksterne dataproducenter når det gjelder levering av data til Eurostat. Det ble i 2001 utgitt håndbok på engelsk om EØS-samarbeidet innenfor statistikkområdet, i tillegg til den årlige rapporten om det internasjonale samarbeidet.

Flere norske data

Omfanget av norske data i Eurostats sentrale database for formidling (New Cronos) økte kraftig i 2001. En oversikt laget av EFTA-sekretariatet viser at omfanget av norske data er om lag 75 prosent av gjennomsnittet for alle EU landene, og på noen områder er status i overkant av gjennomsnittet. Norge deltok på 119 møter i regi av Eurostat, noe som er 20 færre enn året før. I alt 13 nye rettsakter ble formelt tatt inn i Anneks 21 (Statistikk) til EØS-avtalen i 2001. I tillegg er 6 rettsakter fra tidligere år i ferd med å bli formalisert samtidig som 11 rettsakter vedtatt av EU er i prosessen. Selv om flere er av teknisk karakter, gir de økende føringer for statistikkproduksjonen i Norge. For noen områder er det fortsatt forsinkelser eller manglende levering av data i forhold til gjeldende rettsakter, men arbeidet med å komme à jour er intensivert.

SSB bidro til norsk bistand

Statistisk sentralbyrå bidro i 2001 mer enn noensinne til norsk bistand på vårt fagområde. NORAD er stadig en viktig oppdragsgiver.

Det er usikkert når prosjektet for videreutvikling av statistikkbyrået i **Palestina** (PCBS) kan starte opp på grunn av den politiske situasjonen i området. Norge har sagt seg villig til å finansiere oppryddingen etter at israelske styrker okkuperte PCBS i desember 2001, og SSB har tilbudt seg å bidra med faglig støtte til dette arbeidet.

Innenfor prosjektet for faglig støtte til Instituto Nacional de Estatística i **Angola**, samarbeidet vi i 2001 om en detaljert 5-årig utviklingsplan. To langtidskonsulenter vil starte opp i 2002.

Oppstarten på det skandinaviske prosjektet for institusjonssamarbeid i **Mosambik** ble forsinket til 2002. Regjeringsskiftet i Danmark gjorde sitt til at Danmark på kort sikt ble forhindret fra å inngå nye avtaler. NORAD har derfor sagt seg villig til også å bidra fra oppstart. SSB har to langtidskonsulenter som starter i Mosambik i 2002.

Prosjektet for utbygging av økonomisk statistikk i **Eritrea** er forsinket på grunn av den politiske situasjonen i landet. Undertegning av kontrakten fra NORADs side forutsetter en endret politisk situasjon.

Det UD-finansierte prosjektet for å bygge opp et elektronisk basert, sentralt folkeregister i **Albania** er i gang med en langtidskonsulent på plass i Tirana fra november 2001.

På tampen av året kom SSB i gang med et samarbeid om landbruksstatistikk i **Uganda**, med en langtidskonsulent utplassert fra 2002. I tillegg er SSB forespurt om å bistå med et prosjekt for å utarbeide fattigdomskart («poverty maps») i Uganda.

Fra **Malawi** ble SSB invitert til et første besøk i desember 2001, og nå diskuteres mulighetene for et samarbeid om statistikk, analyse, nasjonalregnskap og modellarbeid knyttet til Malawis politikk for å redusere fattigdommen.

Prosjektet for miljøstatistikk i **Kina** ble avsluttet i 2001 med gode evalueringer. Prosjektene i **Botswana** for helseindikatorer og i **Sør-Afrika** fortsetter.

Fikk midler fra Fredskorpset

SSB fikk i 2001 tilført midler fra det nye norske Fredskorpset for å utarbeide avtaler om utveksling av juniorstatistikere med våre søsterorganisasjoner i fattige land. Foreløpig arbeides det med å få på plass en avtale med statistikkbyrået i Uganda. I løpet av 2002 vil utvekslingen være i gang.

SSB oppfordret Utenriksdepartementet til å protestere etter at israelske styrker okkuperte det palestinske statistikkbyrået i desember 2001.

Faksimile fra boka. Denne måten å fremstille statistikk på ble populær fra slutten av 1800-tallet.

Faktisk talt

Faktisk talt handler om statistikkens utvikling i Norge gjennom de to siste århundrer. Dette er historien om folketellinger, forbruksanalyser, undersøkelser om fattigdom og barnekriminalitet, nasjonalregnskap, økonomisk konjunkturovervåking, moral- og miljøstatistikk.

Den offentlige statistikken har alltid vært et viktig grunnlag for dem som styrer i politikk, administrasjon og næringsliv. Men den er like viktig for dem som vil kontrollere styringsapparat og maktstrukturer. Statistikkens gjennomslagskraft ligger i dens status som ubestridelige fakta. *Faktisk talt* handler om hvordan og hvorfor slike fakta blir til.

Boka er skrevet av Einar Lie og Hege Roll-Hansen, og Siri Boquist har vært billedredaktør. Den er gitt ut på Universitetsforlaget, og er på 483 sider.

Fotografiet på omslaget viser indeksfamiliens årlige forbruk, tidlig på 1950-tallet.

Centralbureauet la i sin befolkningsstatistikk stor vekt på tellingen av de etniske minoritetene. Bildet fra boka er tatt sent på 1800-tallet av Boye Christian Riis Strøm, stiftamtman i Tromsø, tidligere sekretær i Centralbureauet.

1990-tallet: Store forandringer for SSB

– I løpet av 1990-tallet fornyet SSB seg enormt. Det sier historikeren Einar Lie.
– Økt bruk av registre og en enorm internasjonalisering har ført til store forandringer for SSB.

Sammen med Hege Roll-Hansen har Einar Lie finstudert statistikkens historie i Norge. De siste tre årene har de jobbet med «Faktisk talt», boka om statistikkens historie i Norge som kom ut i november 2001. Einar Lie trekker fram 1990-tallet som en svært viktig periode med fornyelse og effektivisering for Statistisk sentralbyrå.

– 1980-årene var tunge for SSB. Byrået ble kritisert for å publisere uaktuell og gammel dags statistikk. Mange var også misfornøyde med at publikasjoner med statistikkene kom sent. I tillegg oppfattet mange brukere statistikken over oljevirkksomheten og tjenesteytende næringer som mangelfull, forteller Einar Lie.

– SSB var nødt til gjøre noe, og SSB ble modernisert på en rekke områder.

Registre til nytte og besvær

En av de største forandringene i SSB er, ifølge Einar Lie, den voldsomme veksten i bruk av registre i statistikkproduksjonen utover 1990-tallet. Utviklingen innenfor datateknologien gjorde dette mulig i en helt annen skala en tidligere. Bruken av registre i produksjonen er både billig og effektiv, og gir store muligheter til å kople data. Men med mulighetene kommer også farene:

– Vi må huske at registre stort sett er knyttet til den offentlige administrasjonen og de behovene den har, påpeker Einar Lie.

– Derfor er det også det offentlige som har valgt ut og kategorisert den informasjonen som ligger der. Det er ikke nødvendigvis sånn at denne informasjonen er den som er best egnet til å gi et riktig bilde av samfunnet. Kanskje er det viktige faktorer og spørsmål som aldri blir stilt når en henter informasjon på denne måten.

Men Einar Lie framhever at SSB ser ut til å være klar over problemet.

– I undersøkelser som arbeidskraftundersøkelsen, levekårsundersøkelsen og tidsbruksundersøkelsen henter man inn informasjon fra andre kilder. Dette blir viktige tillegg til statistikk hentet fra register, fordi man her på en helt annen måte selv kan bestemme hva man vil spørre om.

– SSB har blitt flinke til å skaffe tall fort og publisere dem raskt, men på veien dit har man mistet noe av arven fra fortiden da man i større grad skrev og forklarte, mener historiker Einar Lie.

For full fart mot Europa

Helt siden slutten på 1800-tallet har man samarbeidet med andre land om å lage sammenlignbar statistikk. Men dette har vært svært beskjedent i forhold til det som har skjedd på 1990-tallet: Gjennom EUs statistikkontor, Eurostat, har man jobbet fram detaljerte standarder på en rekke områder. Statistikken blir samkjørt i et voldsomt tempo.

– Selvfølgelig ligger det mange gevinster i denne samkjøringen. Alle trenger ikke gjøre den samme jobben, forklarer historikeren, og fortsetter:

– Samtidig finner vi de samme problemene her, som for registerbruk: SSB får i mindre grad styre hva og hvordan statistikken i Norge skal lages. Et hvert land har sitt språk, sine problemer, sin egen dagsorden. Eurostats hovedoppgave er å lage tall til administrativt og politisk bruk i Europa. Dette samsvarer ikke nødvendigvis med de behovene vi har i Norge, påpeker Lie.

Et mer uavhengig byrå

Bruken av administrative registre og internasjonaliseringsprosessene har innskrenket SSBs handlefrihet, men på den andre siden har SSB gjennom 1990-tallet opparbeidet seg en større uavhengighet av myndighetene.

– Den reelle uavhengigheten fra staten har blitt mye større. Det har tidligere vært tette bånd mellom Finansdepartementet og SSB. Lojaliteten fra sjefene i SSB mot embetsverket og sittende regjering var tidligere stor.

– *Har det vært noen personer som i særskilt grad har påvirket denne løsrivelsen fra embetsverket?*

– Både Svein Longva, Ådne Cappelen og Olav Bjerkholt har en annen holdning til embetsverk og styrende politikere, som ikke er preget av den form for lojalitet og fellesskapsfølelse som kjennetegner Petter Jakob Bjerve, Odd Aukrust og andre statstilknyttede sosialøkonomer av deres generasjon. SSBs praksis med å lage egne framskrivinger og prognoser, i konkurranse med Finansdepartementets, var et klart uttrykk for denne løsrivelsen fra embetsverket. Slike prognoser er laget siden slutten av 1980-årene. På 1990-tallet ble så enkelte særordninger fjernet, der departementene fikk overlevert tallmateriale før de ble publisert for allmennheten.

SSB på nett

Internett var på full frammarsj på midten av 1990-tallet. SSB var en av de første statlige etatene som startet sin egen webtjeneste i 1995. For brukerne av SSBs statistikk har 1990-tallet vært en revolusjon når det gjelder tilgjengelighet:

– SSB skjønte at det måtte bli flinkere til å kommunisere med omverdenen, og SSB fikk et helt nytt ansikt utad da det kom på nett med egen helhetlig grafisk profil, sier Einar Lie.

- Statistikkproduksjonen preges av politikken og samfunnets krav, men også av interne prosesser i SSB, sier historiker Hege Roll-Hansen.

Ikke bare spy ut tall

Einar Lie trekker fram en gammel bok fra hylla si: «*Landbrukstellinga, 1929*».

– Her skal du se. Før i tiden skrev man statistikken. Man forklarte det man hadde funnet ut på en god og lettfattelig måte. Forfatteren her trakk linjer helt tilbake til Svartedauen for å vise de dramatiske endringene som var i ferd med å skje i jordbruket under gjeldskrisen på 1920-tallet.

– Som du ser, inneholder boka nesten bare tekst, og noen få tabeller, forklarer Einar Lie.

– Utfordringen i dag ligger kanskje ikke mest i det å skaffe tall. De har vi mange av. Utfordringen ligger i å forklare tallene. Lære allmennheten hva de betyr. Dette krever at de som jobber med statistikken må ha en dobbelkompetanse. De må være flinke til å behandle tall, men de må også være gode formidlere og ha evne til å se sammenhenger både bakover og i bredden. Mitt inntrykk er at SSB har blitt flinke til å skaffe tall fort og publisere dem raskt, men på veien dit har man mistet noe av arven fra fortiden da man i større grad skrev og forklarte, mener Einar Lie.

Ingen nøytrale tall

Historiker Hege Roll-Hansen er den andre forfatteren av boka.

– Jeg er blitt både mer skeptisk og mer begeistret for tall etter tiden i SSB, sier hun.

– Jeg vet nå at det er mange hensyn og hensikter som ligger bak tallene, som også preger dem. Ingen tall er nøytrale. Samtidig er jeg blitt klar over hvilket vell av informasjon som ligger i tallene. Og det er også interessant å se hvordan de blir brukt i samfunnet, hvilken betydning statistikken har. Ingen politiker komme noen vei i dag uten å belegge sine påstander med tall.

– Da er det interessant å se at statistikken slett ikke er noen gitt størrelse, sier hun.

– For eksempel var man før opptatt av å telle uekte barn og drukkenskap. Nå teller vi innvandrere. Statistikken er i stadig forandring, fastslår Roll-Hansen.

– Statistikkproduksjonen preges selvsagt av politikken og samfunnets krav, men også av interne prosesser i SSB. Dette har jeg blitt klar over på en helt ny måte etter å ha jobbet med boka.

Styrte SSB-styret i åtte spennende år

– *Arbeidet som styreleder i Statistisk sentralbyrå har vært åtte særdeles utfordrende, meningsfulle og spennende år. Store og små saker og utfordringer har stått i kø.*

Det sier administrerende direktør Åge Daniel- sen ved Rikshospitalet som er den andre sty- relederen i historien til Statistisk sentralbyrå. Han ble utnevnt som styreleder i 1994 og et- terfulgte Hermod Skånland.

– Hvordan vil du selv beskrive dine år som styreleder i SSB?

– I min periode som styreleder har det skjedd store omlegginger i datafangsten, innhenting av informasjon fra registre og ikke minst i omfanget av presentasjon av statistikk og analyser på Internett. Det har vært en imponerende utvikling, og en oppgave som jeg synes SSB har håndtert særdeles bra. Fra styre- nivå har det vært særlig viktig å ivareta og utvikle SSBs rolle i samfunnet. Etter hvert har det dukket opp mange institusjoner som pu- bliserer statistiske analyser og mener noe om sentrale samfunnsspørsmål. Da er det viktig at SSB framstår som en solid leverandør av data overfor myndigheter, overfor andre bru- kere og med et godt grep på egne analyser. Og har høy integritet. Sett i dette perspekti- vet er forskningen innenfor SSB viktig. Fors- kningsavdelingen er derfor en edelsten i den utadrettede virksomheten, poengterer Daniel- sen.

– Har det vært vanskelig å forholde seg til budsjettkutt og at brukere stadig finansierer flere av SSBs oppgaver?

– Egentlig synes jeg at Finansdepartementet i det lange løp har tatt godt vare på SSB. Jeg ser ikke spesielle problemer ved at statistikk og analysearbeid finansieres av store offentlige brukere. Poenget må være å finne en ba- lanse mellom grunnbevilgninger og brukerfi- nansiering. I sum skaper dette en fin mulig- het til å sikre faglig relevans i Byråets arbeid.

Daniel- sen gikk av som styreleder mens en flunkende ny strategiplan ble utarbeidet for SSB. Mange endringer har skjedd internt i virksomheten og med hensyn til den teknolo- giske utviklingen i samfunnet. Sentrale spørs- mål har vært hvilke behov brukerne har for

– *SSB har stadig svært høy tiltro i befolkningen. Slikt er resultatet av en langsiktig satsing på kvalitet og integritet, sier Åge Daniel- sen.*

statistikk og analyse og hvordan SSB henter inn data. Dette var bakgrunnen for at arbei- det med en ny strategiplan kom i gang så smått i 2000, er ført videre med full tyngde i 2001 og er til høring i 2002.

– Hvilke spørsmål har styret sett spesielt på i forbindelse med strategiplanarbeidet?

– En viktig innfallsvinkel har vært SSBs rolle når teknologien gir nye muligheter til å pre- sentere statistikk og analyser og bidra til kva- litetssikring for å skape et stødig faktagrunn- lag for samfunnet.

Avgjørende er sat- singen på kvalitet i forhold til hva som er relevant infor- masjon. Dessuten er det viktig at per- sonalet blir tatt vare på, og at SSB rekrutterer dyktige folk som bidrar til å utvikle og høyne kvaliteten av SSBs arbeid. Dette er helt avgjø- rende for oppfatningen og tilliten folk flest har av SSB. Og SSB har stadig svært høy til- tro i befolkningen. Slikt er resultatet av en langsiktig satsing på kvalitet og integritet, sier Åge Daniel- sen.

«Åge Daniel- sen har fulgt opp tradisjonen fra Hermod Skånland som en svært dyktig styre- formann i den vanskelige rollen styrere i offentlige etater ofte har.»

Informasjonssjef Anne Skranefjell ved 125-årsjubileet

- Det er med respekt jeg overtar etter Hermod Skånland og Åge Danielsen, sier SSBs nye styreleder Steinar Stokke.

Ny styreleder fra 2002

Fra 1. januar 2002 fikk Statistisk sentralbyrå ny styreleder. Det er Steinar Stokke, administrerende direktør for det regionale helseforetaket Helse Sør.

Han har lang fartstid fra Finansdepartementet som underdirektør og direktør. Stokke har også vært ekspedisjonssjef og senere departementsråd i Sosial- og helsedepartementet.

Statistikken viser oss hva vi får igjen i form av tjenestefunksjoner. Kort sagt trenger vi hele tiden god og sikker empiri for å kunne styre landet godt på vegne av skattebetalerne. At dette er en oppgave byrået har håndtert på utmerket vis, viser målingene av tiltroen folk flest har nettopp til fakta levert av Statistisk sentralbyrå. Det finnes knapt noen annen institusjon som har tilsvarende grad av troverdighet.

- Det er med respekt og spenning jeg har overtatt vervet som styreleder i Statistisk sentralbyrå etter dyktige og sterke personligheter som Hermod Skånland og Åge Danielsen. Jeg takket ja til dette styreledervervet av mange gode grunner, men også fordi administrasjonen i SSB er kjent for en særdeles solid forberedelse av saker som skal til styrebehandling. Slikt er av uvurderlig betydning for styrets arbeid og avgjørende for mitt ja, sier Steinar Stokke.

Rikserfaring

Steinar Stokke (46) dro fra Spangereid for å utdanne seg i hovedstaden i 1975. I 1981 var han ferdig utdannet statsviter. Totalt 17 år av sin yrkeskarriere har han bak seg i departementskorridorene. I tillegg har han erfaring som styremedlem og styreleder for Nasjonalbiblioteket og Entra Eiendom som er landets største eiendomsselskap.

Siden 1999 har han vært administrerende direktør for Apokjeden. For kort tid siden ble SSBs nye styreleder tilsatt i stillingen som administrerende direktør for Helse Sør med hovedkontor i Skien.

Byrået – en bærebjelke

Den ferske styrelederen i SSB vil foreløpig være forsiktig med å utbasunere noen form for programerklæringer, men er likevel glassklar i sin beskrivelse av betydningen til Statistisk sentralbyrå.

– SSB er en solid bærebjelke for samfunnet som helhet og av stor betydning for menneskene her til lands.

– *Hvorfor det?*

– Statistikk er helt avgjørende for legitimeringen av virksomheten til det offentlige Norge. Med tallenes tale kan for eksempel offentlig ressursbruk dokumenteres.

Balansepunktet

– *Hvordan bør SSB forholde seg til årvisse budsjettkutt og at stadig flere oppgaver finansieres av brukere?*

– Spørsmålet er hva som er den optimale fordelingen av inntektene. Her er det viktig å finne det rette balansepunktet mellom overføringene fra staten og brukerfinansiering.

– *Mener du SSB er på vei mot mer ustødige, markedsstyrte driftsforhold?*

– Nei, jeg sier ganske enkelt at jeg ennå er litt usikker på hvordan den aller beste og mest kostnadseffektive fordelingen er. Samtidig mener jeg helt klart at det er en del oppgaver som absolutt bør finansieres via offentlige budsjetter, og ikke av brukerinteresser. Det er avgjørende at et samfunn kan sikre tilgangen av grunnleggende faktaopplysninger om seg selv uten minste påvirkning av andre interesser.

Internasjonalt perspektiv

– *Du er blitt styreleder for en institusjon som ikke bare ruver i det norske landskapet.*

Synspunkter på SSBs internasjonale innsats?

– Mitt inntrykk er at SSB har en særdeles sterk posisjon også utenfor landets grenser.

Internasjonalt samarbeid og rådgivning overfor andre nasjoner er utvilsomt viktig. Med erfaring fra styret for Nasjonalbiblioteket, vet jeg at det slett ikke er selvsagt at nasjonale institusjoner forblir uberørt av internasjonale interesser. Derfor bør SSB fortsette utviklingen av sine engasjement ute i verden. Statistisk sentralbyrå kan ikke leve i et vakuum, men må delta på flere arenaer samtidig. Det tjener vi alle på i det lange løp, sier styreleder Steinar Stokke.